

FÖRSVARSMAKTEN

Handbok
Säkerhetstjänst, Menbedömning

2017

Handbok Försvarmaktens säkerhetstjänst Menbedömning

H SÄK Men

HANDBOK

© Försvarmakten

Bilder på omslaget: Fotograf Johan Lundahl/Combat Camera/Försvarmakten

Grafisk bearbetning: Kim Hakkarainen, HKV MUST SÄKK SÄKS Infosäk

Produktionsid:

Produktionsformat: Word

Publikationsområde: UNDSÄK

Tryck: Print on demand vid behov.

HANDBOK

VIDAR-handling: **FM2016-24552:2**

Beslut om fastställande av Handbok Försvarsmaktens säkerhetstjänst Menbedömning 2017

Handbok Försvarsmaktens säkerhetstjänst Menbedömning (H SÄK Men) fastställs att gälla från och med 2017-06-01.

Publikationen har inget registrerat M-nr.

Följande upphävs 2017-06-01:

Kapitel 11 i M7739-352056, Handbok för Försvarsmaktens säkerhetstjänst, Informationssäkerhet, 2013, gällande från 2013-09-02.

Publikationen tillgängliggörs genom publicering på intranätet emilia, IS UNDSÄK och på www.forsvarsmakten.se.

Detta beslut är fattat av generalmajor Gunnar Karlson. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit informationssäkerhetsspecialist Kim Hakkarainen.

Gunnar Karlson
C MUST

Kim Hakkarainen

REVIDERING - ÄNDRINGSLOGG

Nr	Mom	Omfattning av förändringar i stort	Datum föredragning Beslut av	VIDAR - handling nr
0		Ursprunglig fastställelse	2017-05-19 C MUST	FM2016- 24552:2

Mom avser nummer i den rättade versionen.

Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör. I de fall rad/stycke har utgått markeras det med en blankrad och ändringsmarkör.

KOM IHÅG!

Om du läser denna publikation i pappersform – *kontrollera att du har den senaste utgåvan*. Fastställd och gällande utgåva finns alltid publicerad på försvarsmaktens intranät.

Synpunkter och förbättringsförslag på handboken tas tacksamt emot. Skicka på enklaste sätt till enhetsbrevlådan HKV EBL - MUST SÄKK SÄKS Infosäk (must-saks-saks-infosak@mil.se).

HANDBOK

Förord

Chefen för MUST ska enligt FM ArbO bl.a. leda och följa upp militär säkerhetstjänst. En del av arbetet i den militära säkerhetstjänsten är att bedöma men för rikets säkerhet när hemliga uppgifter har röjts och anmäla händelser till Säkerhetspolisen.

Denna handbok innehåller anvisningar med förklaringar och beskrivningar för hur menbedömningar genomförs i Försvarmakten. Handboken förklarar Försvarmaktens interna bestämmelser (FIB 2015:3) om skade- och menbedömningar. Den vänder sig till dig som arbetar i den militära säkerhetstjänsten med att hantera menbedömningsärenden, t.ex. att utarbeta eller värdera menbedömningar eller delta i ärenden där man ska genomföra en anmälan till Säkerhetspolisen efter att en hemlig uppgift har röjts.

Huvudsyftet med handboken är att underlätta arbetet med menbedömningar och bidra till att de får den kvalitet så att de kan användas för utredningar av brott mot Sveriges säkerhet. Ett annat syfte med handboken är att säkerställa att menbedömningar, och anmälningar till Säkerhetspolisen, endast genomförs då ett röjande har bedömts uppfylla röjanderekvisitet enligt rättspraxis.

Innehållet i denna publikation omfattas inte av sekretess.

HANDBOK

Läsanvisning

Läsning av handboken förutsätter kunskap och erfarenhet från arbete i den militära säkerhetstjänsten, t.ex. informationsklassificering och användning av it-systemet IS UNDSÄK.

Läsaren av handboken ska i ärenden om skade- och menbedömningar alltid utgå från Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

I kapitel 1 beskrivs bakgrunden till varför menbedömningar genomförs i Försvarmakten. Då men-rekvisitet förekommer i flera brott mot Sveriges säkerhet beskrivs även kortfattat de olika brotten. Kapitel 2 redogör för rättspraxis för röjanderekvisitet, som är centralt för att bedöma om en uppgift har röjts. I kapitel 3 finns exempel på när en menbedömning ska genomföras och inte genomföras.

Menbedömningarnas förhållande till säkerhetsrapportering, samt andra åtgärder som en säkerhetsrapport om informationsförlust resulterar i, förtydligas i kapitel 4. Här finns även exempel på ärenden som har tagits upp i Försvarmaktens personalansvarsnämnd (FPAN). I kapitel 5 beskrivs skillnaderna i handläggning av men- och skadebedömningar.

Vem som gör vad i preliminär och slutlig menbedömning samt anmälan till Säkerhetspolisen beskrivs i kapitel 6.

Strukturen i en menbedömning beskrivs i kapitel 7. Där finns även korta tips på förväntat innehåll. I kapitel 8 beskrivs metod för sekretessbedömning med tyngdpunkt på försvarssekretessen och utrikessekretessen. Där beskrivs även vad som gäller om sekretesstider och äldre handlingar. I kapitel 9 finns en metod för motivering av men och hur man uttrycker omfattningen av ett men. Motivering av skada beskrivs i kapitel 10.

Hur man skriver innehållet i en menbedömning återfinns i kapitel 11. Där finns konkreta råd om skrivsätt och exempel på hur man bör och hur man inte får skriva.

I kapitel 12 beskrivs hur man ska hantera ärenden när någon annan har förlorat en hemlig uppgift och en annan myndighet efterfrågar Försvarmaktens bedömning.

Anmälan till Säkerhetspolisen beskrivs i kapitel 13. Där beskrivs också rekommenderad rutin för samråd vid anmälan till Säkerhetspolisen och Polismyndigheten.

Innehåll

Förord	5
Läsanvisning	6
1 Varför genomför Försvarsmakten menbedömningar?	9
1.1 Spioneri	10
1.2 Obehörig befattning med hemlig uppgift	11
1.3 Vårdslöshet med hemlig uppgift	11
1.4 Säkerhetsskyddets syfte	12
2 Röjanderekvisitet	13
3 När ska en menbedömning genomföras?	14
3.1 Exempel när en menbedömning ska genomföras	14
3.2 Exempel när en menbedömning inte ska genomföras	16
4 Beroenden mellan menbedömningar, säkerhetsrapportering och andra åtgärder... ..	21
4.1 Säkerhetsrapport	22
4.2 Menbedömning	23
4.3 Korrigering åtgärder	23
4.4 Säkerhetsskyddsbeslut i personärende	24
4.5 Anmälan till Försvarsmaktens personalansvarsnämnd (FPAN)	24
4.6 Säkerhetsunderrättelsetjänstens åtgärder	26
4.7 Militära säkerhetstjänstens erfarenhetshantering	26
5 Skillnad på skadebedömning och menbedömning	27
5.1 Skadebedömning av utrikesklassificerade uppgifter	28
6 Vem gör vad?	29
6.1 Arbetsgången	29
6.2 Preliminär menbedömning	29
6.3 Preliminär menbedömning vid röjning i Högkvarteret	30
6.4 Preliminär menbedömning vid röjning i avvecklad organisationsenhet	30
6.5 Preliminär menbedömning vid röjning i expedition eller arkiv	31
6.6 Inhämta yttrande för preliminär menbedömning	31
6.7 Slutlig menbedömning	31
6.8 Slutlig menbedömning vid röjning i Högkvarteret	32
6.9 Slutlig menbedömning vid röjning i FMTIS	33
6.10 Inhämta yttrande för slutlig menbedömning	33

HANDBOK

6.11	Anmälan till Säkerhetspolisen	33
6.12	Menbedömning för särskilda underrättelseuppgifter (S-und).....	33
7	Struktur i en menbedömning	34
7.1	Vad ska inte ingå?	35
8	Metod för sekretessbedömning.....	37
8.1	Försvarssekretess	37
8.2	Utrikessekretess	38
8.3	Äldre handlingar och sekretesstider	39
9	Metod för motivering av men för rikets säkerhet.....	41
9.1	Tidpunkter.....	45
9.2	Aggregation.....	46
10	Motivering av skada	47
11	Hur skriver jag innehållet i en menbedömning?.....	48
11.1	Sammanfattning	49
11.2	Bakgrund.....	49
11.3	Sekretessbedömning	52
11.4	Menbedömning	54
11.5	Hemställan	55
11.6	Beslut	56
11.7	Sändlista.....	56
12	Yttrande över men till en annan myndighet	58
13	Polisanmälan.....	59
13.1	Anmälan till Säkerhetspolisen	59
13.2	Anmälan till Polismyndigheten.....	60
13.3	Rutin för samråd vid anmälan.....	60
	Bilaga – Lathund menbedömning	63
	Sakregister/index	65
	Bildförteckning.....	67
	Källförteckning.....	68

1 Varför genomför Försvarsmakten menbedömningar?

En menbedömning är en bedömning om en röjd uppgift omfattas av någon sekretess enligt OSL, om den rör rikets säkerhet och i sådant fall vilket men röjandet ger. En menbedömning är avsedd att vara ett underlag i rättsväsendets utredningar om brott mot Sveriges säkerhet.

”En skadebedömning ska klarlägga om ett röjande av uppgiften innebär någon skada eller något men för Försvarsmakten eller någon annan som den aktuella sekretessbestämmelsen avser att skydda.”

3 § första stycket Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

”Om en hemlig uppgift kan ha röjts ska det skyndsamt anmälas till Säkerhetspolisen, om röjandet kan antas medföra men för rikets säkerhet som inte endast är ringa.”

10 § säkerhetsskyddsförordningen

Skälet till bestämmelsen är dels att kunna utreda det eventuella straffrättsliga ansvaret för röjande, dels att kunna vidta åtgärder för att minska skadan i det enskilda fallet och om möjligt minska risken för framtida röjande.¹ Eftersom Säkerhetspolisen inte utövar tillsyn över säkerhetsskyddet i Försvarsmakten² är syftet med en anmälan endast att Säkerhetspolisen ska kunna utreda brott.

Säkerhetspolisen är den myndighet som utreder brott mot 19 kap. brottsbalken eller annat brott mot rikets säkerhet.³ För uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) och som rör rikets säkerhet är det främst följande brott som det kan vara fråga om.

- Spioneri (19 kap. 5 § brottsbalken).
- Grovt spioneri (19 kap. 6 § brottsbalken).
- Obehörig befattning med hemlig uppgift (19 kap. 7 § brottsbalken).
- Grov obehörig befattning med hemlig uppgift (19 kap. 8 § brottsbalken).
- Vårdslöshet med hemlig uppgift (19 kap. 9 § brottsbalken).

KOM IHÅG!

Bedömningen om en hemlig uppgift kan ha röjts avgör om röjandet ska anmälas till Säkerhetspolisen.

¹ Sidan 78 i promemorian Polisens tillgång till information om vissa it-incidenter (Ds 2016:22).

² 39 § säkerhetsskyddsförordningen.

³ 3 § 1 förordningen (2014:1103) med instruktion för Säkerhetspolisen.

1.1 Spioneri

”Den som, för att gå främmande makt tillhanda, obehörigen anskaffar, befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut eller något förhållande i övrigt vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet döms, vare sig uppgiften är riktig eller inte, för spioneri till fängelse i högst sex år.

Detsamma ska gälla, om någon i samma syfte obehörigen framställer eller tar befattningsmed skrift, teckning eller annat föremål som innefattar sådan uppgift.”

19 kap. 5 § brottsbalken

Spioneribestämmelsen avgränsas genom men-rekvisitet som innebär att endast förfaranden som avser en uppgift rörande ett förhållande vars uppenbarande för främmande makt kan innebära men för Sveriges säkerhet omfattas.⁴ Men-rekvisitet är inte begränsat till hemliga uppgifter eller andra uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL. Det kan vara fråga om uppgifter i verksamheter som inte lyder under OSL eller vid sammanställningar⁵ av s.k. öppna uppgifter. En uppgift om ett sakförhållande som är allmänt känt inom och utom riket omfattas inte av spioneribestämmelsen, eftersom men-rekvisitet inte är uppfyllt i ett sådant fall.⁶

Avsikten med gärningen ska vara att gå främmande makt tillhanda. Om gärningspersonen inte har en sådan kan gärningen istället utgöra brottet obehörig befattningsmed hemlig uppgift (avsnitt 1.2).

En handling är obehörig när den inte på grund av särskilda förhållanden är tillåten, t.ex. på grund av tjänsteplikt, uppdrag, arbetsavtal eller legitim affärsverksamhet.

Med främmande makt avses främst en sådan självständig stat som Sverige har erkänt men begreppet omfattar även andra statliga bildningar – såsom nybildade stater som ännu inte har erkänts, delstater, eller exilregeringar och motstånd- eller upprorsgrupper – när de har en sådan faktisk maktställning och politisk betydelse att diplomatiska förbindelser är möjliga i förhållandet med Sverige. Också vissa internationella organisationer, t.ex. Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU) och Nato, kan vara en främmande makt.^{4 7}

FAKTA!

Läs mer om brottet spioneri på sidorna 20-22 och 37-41 i prop. 2013/14:51, Brottsbalken – En kommentar och sidorna 164-198 i SOU 2012:95.

⁴ Sidan 38 i prop. 2013/14:51.

⁵ Se beskrivningen av aggregation och fall 2 på sidorna 45-46 i H SÄK Sekrbed A.

⁶ NJA II 1948 s 254.

⁷ Sidan 21 i prop. 2013/14:51.

1.2 Obehörig befattning med hemlig uppgift

”Den som, utan syfte att gå främmande makt tillhanda, begår gärning som avses i 5 § döms, om uppgiften rör något förhållande av hemlig natur, för obehörig befattning med hemlig uppgift till böter eller fängelse i högst två år.”

19 kap. 7 § brottsbalken

I paragrafen straffbeläggs *obehörig befattning med hemlig uppgift*, vilket innebär en spionerigärning som sker utan avsikt att gå främmande makt tillhanda och som avser uppgift rörande något förhållande av hemlig natur. Att bestämmelsen innehåller ett krav på att det rör förhållande av hemlig natur motiverades med att bestämmelsen inte begränsas av kravet på ”upsåt att gå främmande makt tillhanda”.⁸ I fråga om sättet för gärningen, att anskaffa, befordra, lämna eller röja uppgift av den art som anges i bestämmelsen är innebörden densamma som i spioneribestämmelsen. Anskaffandet ska ske obehörigen och gärningen blir straffbar vare sig uppgiften är riktig eller inte. Även i detta avseende är rekvisiten desamma som för spioneribrottet.⁸

Men-rekvisitet i spioneribestämmelsen 19 kap. 5 § brottsbalken gäller även för brottet obehörig befattning med hemlig uppgift. Förhållande av hemlig natur omfattar endast sådant som verkligen är avsett att hållas hemligt och inte heller redan blivit allmänt känt. Begreppet ”förhållande av hemlig natur” inkluderar alla uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL. Det innebär att begreppet hemlig natur inte är begränsat till hemliga uppgifter, dvs. uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL och som rör rikets säkerhet. Vidare innebär det att begreppet i detta straffstadgande har en annan innebörd än definitionen av hemlig uppgift i 4 § säkerhetsskyddsförordningen. Vissa förhållanden är alltid av uppenbart hemlig natur, t.ex. militära positioner under krig. Begreppet omfattar alla uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL.

FAKTA!

Läs mer om brottet obehörig befattning med hemlig uppgift på sidorna 22-23 och 57-58 i prop. 2013/14:51 och sidorna 305-309 i SOU 2012:95.

1.3 Vårdslöshet med hemlig uppgift

”Den som av grov oaktsamhet befordrar, lämnar eller röjer sådan uppgift som avses i 7 § döms för vårdslöshet med hemlig uppgift till böter eller fängelse i högst ett år eller, om Sverige var i krig, till böter eller fängelse i högst två år.”

19 kap. 9 § brottsbalken

I bestämmelsen kriminaliseras sådan grov oaktsamhet som innebär att en uppgift som rör något förhållande av hemlig natur befordras, lämnas eller röjs. Anskaffande av

⁸ Berggren m.fl. *Brottsbalken* (1 januari 2016, Zeteo), kommentaren till 19 kap. 7 §.

HANDBOK

uppgift omfattas inte av bestämmelsen. Något uppsåt krävs inte. Oaktsamhet som inte är grov omfattas inte heller av straffbestämmelsen.

FAKTA!

Läs mer om brottet vårdslöshet med hemlig uppgift på sidorna 23-25 och 51-52 i prop. 2013/14:51, Brottsbalken – En kommentar och sidorna 311-309 i SOU 2012:95.

1.4 Säkerhetsskyddets syfte

Oaktsamhet med hemliga uppgifter är oftast inte straffbart eftersom det saknas straffbestämmelser i säkerhetsskyddslagen. Säkerhetsskydd ska skydda hemliga uppgifter även i de fall det är fråga om gärningar som inte är brott mot rikets säkerhet.

”Med säkerhetsskydd avses

- 1. skydd mot spioneri, sabotage och andra brott som kan hota rikets säkerhet,*
- 2. skydd i andra fall av uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och som rör rikets säkerhet, och*
- 3. skydd mot terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (terrorism), även om brotten inte hotar rikets säkerhet”*

6 § säkerhetsskyddslagen

Säkerhetsskyddet ska skydda hemliga uppgifter även i de fall det inte är fråga om brott som kan hota rikets säkerhet (andra punkten i 6 § säkerhetsskyddslagen). Alla de typer av händelser där säkerhetsskyddet inte är tillräckligt utgör inte brott som kan hota rikets säkerhet (första punkten i 6 § säkerhetsskyddslagen). Att vara oaktsam med hemliga handlingar, t.ex. vad gäller förvaring, är ensamt inte kriminaliserat. För att det ska vara fråga om vårdslöshet med hemlig uppgift krävs att den hemliga handlingen förvaras så ovarsamt att en obehörig person får del av innehållet. Att en myndighet eller företag har ett otillräckligt säkerhetsskydd är heller inte kriminaliserat.

2 Røjanderekvisitet

De straffbara gärningarna i brotten i kapitel 1 är beskrivna med verben *anskaffar*, *befordrar*, *lämnar* eller *röjer*. Røjanderekvisitet i brottet vårdslöshet med hemlig uppgift har prövats av Högsta domstolen som 1991 uttalade:

”Uttrycket röjer uppgift i bestämmelsen innebär enligt vanligt språkbruk att en uppgift avslöjas eller uppenbaras. Detta förutsätter att det finns någon person, för vilken uppgiften görs tillgänglig. Det torde dock inte alltid kunna krävas att denne faktiskt har fått kännedom om uppgiften. Det bör sålunda som regel vara tillräckligt att en handling med hemliga uppgifter har kommit i någon obehörigs besittning. Även vissa andra, närliggande situationer bör omfattas. Däremot kan inte varje möjlighet att ta del av en uppgift, som har beretts någon obehörig, medföra att uppgiften skall anses ha röjts; en sådan ordning skulle i realiteten innebära att det oaktsamma handlandet i sig ofta skulle medföra straffansvar. Avgörande för straffansvar bör främst vara om uppgiften har blivit tillgänglig för någon obehörig under sådana omständigheter, att man måste räkna med att den obehörige kommer att ta del av uppgiften.”⁹

Observera!

Högsta domstolens uttalande innebär att domstolarna lägger mycket stor vikt vid hur røjandet gått till för att komma fram till om ett røjande har ägt rum. Frågan om en hemlig uppgift har avslöjats eller uppenbarats för en obehörig person är central för att avgöra om uppgiften har röjts.

FAKTA!

Läs mer om rättspraxis för røjanderekvisitet i avsnitt 2 i [PM Seminarium om utveckling av menbedömningsprocessen vid funktionsmöte säkerhetstjänst i Uppsala 2015-05-19](#). I avsnittet redovisas två rättsfall, hur frågan har tagits upp i offentlig utredning samt lagstiftarens uppfattning.

⁹ Högsta domstolens dom Mål nr B5-90. NJA 1991 s. 103. Se även sidorna 312-313 i SOU 2012:95.

3 När ska en menbedömning genomföras?

”Finns det anledning att anta att en uppgift som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) kan ha röjts för någon obehörig (röjd uppgift) ska en skadebedömning göras.

I de fall den röjda uppgiften utgör hemlig uppgift enligt 4 § 1 säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) benämns skadebedömningen menbedömning.”

2 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

Endast då det finns anledning att anta att en hemlig uppgift kan ha röjts ska en menbedömning genomföras. Om det inte finns någon anledning att anta att en hemlig uppgift har röjts, ska inte en menbedömning genomföras. Endast anledningen att säkerhetsskyddet varit bristfälligt är inte tillräckligt för att en hemlig uppgift kan antas ha röjts för någon obehörig. Det måste i det enskilda fallet finnas någon annan konkret och faktisk omständighet som utgör en anledning till att en hemlig uppgift kan ha röjts. Utrymmet för spekulationer är mycket begränsat, t.ex. ”det går inte att utesluta”.

Observera!

- Om det är *konstaterat* att en hemlig uppgift har avslöjats eller uppenbarats för en obehörig person ska en menbedömning genomföras.
- Om det finns *indikationer* på att en hemlig uppgift har avslöjats eller uppenbarats för en obehörig person ska en menbedömning genomföras.
- I det fall det är *okänt* om en förlorad hemlig uppgift har avslöjats eller uppenbarats för en obehörig person, ska uppgiften inte anses vara röjd.

3.1 Exempel när en menbedömning ska genomföras

Följande exempel innehåller händelser som innebär att hemliga uppgifter kan konstateras vara röjda eller där det finns indikationer på ett röjande.

Exempel 3:1

En facktidskrift innehåller en artikel med detaljerade uppgifter i text och bild om ett materielsystem avsett för försvaret av Sverige. Facktidskriften publicerar artikeln på sin webbplats och i sin tidning. Företrädare för vapenslaget reagerar på innehållet då det enligt deras bedömning framgår uppgifter som omfattas av försvarssekretess.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport med utskrift av nätupplagan och kopia på tidningsartikeln.
- Menbedömning av uppgifterna ska genomföras.

Exempel 3:2

En hemlig handling saknas när en person i februari 2016 ska återlämna sina hemliga handlingar. Handlingen inventerades senast den 14 januari 2015. Handlingen har förvarats i ett säkerhetsskåp som används av 10 personer för samförvaring av hemliga handlingar. I säkerhetsskåpet finns endast öppna hyllor. Alla som har tillgång till säkerhetsskåpet kan komma åt alla handlingarna i skåpet, men är inte behöriga till handlingen.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Givet att flera personer har tillgång till skåpet, handlingen inte kan återfinnas samt att alla personer inte är behöriga till de hemliga uppgifterna i handlingen ska en menbedömning genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i säkerhetsskyddet ska genomföras.
- Exemplet av handlingen ska antecknas som förkommen i det diarium handlingen är diarieförd.

Exempel 3:3

MUST kontaktas av en tidningsredaktion om att ett USB-minne har hittats på ett bibliotek och lämnats till redaktionen. Enligt upphittaren finns det en presentation på USB-minnet som ser ut att komma från NATO/ISAF och är märkt SECRET. USB-minnet överlämnas till MUST.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- USB-minnet ska undersökas för att se vem det tillhör.
- Menbedömning av uppgifterna ska genomföras.

Exempel 3:4

Säkerhetschefen kontaktas av ett företag i pappersåtervinningsbranschen. Företaget hämtar varje månad returpapper från garnisonen. En av företagets anställda upptäckte av en slump att det fanns dokument märkta HEMLIG/SECRET i en återvinningsbehållare. Företaget uppger att dokumenten samlades ihop och läste av flera av företagets anställda i företagets lunchrum. Företaget lämnar över dokumenten till säkerhetschefen.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Menbedömning av uppgifterna ska genomföras.
- Åtgärder för att korrigera säkerhetsskyddet ska genomföras.

3.2 Exempel när en menbedömning inte ska genomföras

Följande exempel innehåller händelser där en menbedömning inte ska genomföras eftersom det inte går att avgöra om någon hemlig uppgift har röjts. Exempel 3:10 återger ett rättsfall där datorer med hemliga uppgifter försvunnit från en bostad.

Exempel 3:5

En hemlig handling kan inte visas upp vid den årliga inventeringen. Personen som har kvitterat handlingen säger i samtal med säkerhetschefen att han förstörde handlingen i en dokumentförstörare tillsammans med en arbetshandling. Utredningen för händelsen visar att personen inte är utbildad i hur hemliga handlingar ska hanteras och att personen endast kommit i kontakt med ett fåtal hemliga handlingar. Utredningen ger ingenting som motsäger personens berättelse.

- Någon menbedömning av handlingen ska inte genomföras.
- Bristerna i säkerhetsskyddet ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Åtgärder för att korrigera säkerhetsskyddet ska genomföras i form av utbildning.
- Exemplet av handlingen ska antecknas som förkommen i det diarium handlingen är diarieförd.

Exempel 3:6

En hemlig handling kan inte visas upp vid den årliga inventeringen. Personen som har kvitterat handlingen säger i samtal med säkerhetschefen att han inte vet var handlingen är. Den ska, enligt personen, finnas i det säkerhetskåp som personen har på sitt tjänsterum och som endast används av personen.

Utredningen för händelsen visar att personen är utbildad i hur hemliga handlingar ska hanteras, att personen under många år hanterat stora mängder hemliga handlingar men att personen vid flera tillfällen inte följt bestämmelserna. Personen har för några år sedan slarvat bort en kryptonyckel och ett annat år vägrat att bli inventerad. Personen har flera gånger till kolleger sagt att säkerhetsskydd förhindrar verksamheten.

- Någon menbedömning av handlingen ska inte genomföras.
- Bristerna i säkerhetsskyddet ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Åtgärder för att korrigera säkerhetsskyddet ska genomföras i form av utbildning.
- Säkerhetschefen ska genomföra ett säkerhetssamtal med personen där händelsen och personens attityd dokumenteras.
- Säkerhetschefen kan rekommendera chefen för organisationsenheten att genomföra ett chefsamtal med personen.
- Exemplet av handlingen ska antecknas som förkommen i det diarium handlingen är diarieförd.

Exempel 3:7

Av misstag skickas en förbandsrapport okrypterad över Internet från förbundet till ATS vid HKV. Förbandsrapportens första sida var inte sekretessmarkerad men innehåller en HEMLIG/SECRET-bilaga. Såväl avsändaren som mottagaren av e-posten är behöriga till uppgifterna i rapporten.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Någon men- eller skadebedömning av innehållet i rapporten ska inte genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i informationssäkerheten ska genomföras, t.ex. utbildning eller översyn av rutiner.

Exempel 3:8

Det uppmärksammas att det i ett databasbaserat it-system är möjligt för alla användare att söka och läsa vissa hemliga uppgifter som alla användare inte är behöriga till. En utredning påbörjas för att undersöka vilka personer som har tagit del av uppgifterna. I utredningen upptäcks att säkerhetsloggen inte har tillräckligt innehåll. Loggen saknar information om vilka användare som har sökt efter eller läst de hemliga uppgifterna. Det går inte att klarlägga vilka personer som har tagit del av uppgifterna.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Någon men- eller skadebedömning av de hemliga uppgifterna ska inte genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i systemets säkerhetslogg ska genomföras.

Exempel 3:9

Efter att förbundets arkivarie gick i pension upptäcktes ett hittills okänt arkiv. Arkivet innehåller ett stort antal handlingar i hundratals pärmar. Handlingarna som rör krigsplanläggning har sitt ursprung under perioden 1950-1995. Flertalet av handlingarna är märkta med hemligstämpel eller anteckningen "hemlig arbetshandling". Ingen av handlingarna var registrerade.

Arkivutrymmet bedöms endast uppfylla kraven för skyddsnivå 2 och är inte försett med passerkontrollsystem eller inbrottslarm. Ett stort arbete läggs på att efterforska vilka nycklar som funnits till arkivets dörr. Endast en nyckel lokaliserar. Inga hemliga uppgifter bedöms ha röjts för obehöriga, men man kan inte med säkerhet utesluta att uppgifterna har röjts eftersom samtliga nycklar inte har kunnat återfinnas.

- Någon menbedömning av handlingarna som förvaras i arkivutrymmet ska inte genomföras.
- Bristerna i säkerhetsskyddet ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Åtgärder för att korrigera säkerhetsskyddet ska genomföras.
- Handlingarna ska överlämnas till FMLOG arkivavdelning.

Exempel 3:10

På en fredag efter en tjänsteresa tar en kapten med sig två datorer för hemliga uppgifter till bostaden. En av datorerna är märkt HEMLIG/SECRET. Väskan med datorerna ställer han på en stol sju meter in i lägenheten från ytterdörren. Under söndagen upptäcker kaptenen att väskan med de två datorerna var borta. Även två mobiltelefoner och ett USB-minne saknades. Det var ingen åverkan på dörren till lägenheten som ligger på femte våningen och är en etagelägenhet. Samma dag gjorde kaptenen en polisanmälan. Polisens brottsplatsundersökning visade inga spår på inbrott i lägenheten.

Datorerna var inte krypterade men för att komma in krävdes först en Windows-inloggning. För att komma åt de hemliga uppgifterna behövdes ytterligare två inloggningsningar.

Stockholms tingsrätt undersöker om kaptenen har begått brottet vårdslöshet med hemlig uppgift. Tingsrätten bedömer att kaptenen varit grovt oaktsam i sitt sätt att förvara väskan. Bland annat har kaptenen inte varit ensam i lägenheten utan övriga familjemedlemmar har kommit och gått. Vid något tillfälle uppges även ytterdörren till lägenheten varit olåst. Han har också lämnat lägenheten för att gå och handla. Tingsrätten ansåg att uppgifterna inte kan anses ha röjts, eftersom det krävdes flera inloggningsningar på datorerna för att få tillgång till de hemliga uppgifterna.¹⁰

Svea hovrätt konstaterar att det inte finns några större svårigheter för någon med kunskap att ta sig förbi lösenordsskyddet och ta del av de hemliga uppgifterna. Hovrätten menar att det inte är klarlagt om den som tagit datorerna också har tagit sig förbi lösenorden och därför kan man inte räkna med att någon obehörig har tagit del av uppgifterna.¹¹ Såväl tingsrätt som hovrätt friade kaptenen.

Rättsfallet visar att rättsliga prövningar av brottet vårdslöshet med hemlig uppgift inte är meningsfulla i de fall det är okänt om några hemliga uppgifter har röjts. Händelser som denna ska dokumenteras i en säkerhetsrapport. Någon men- eller skadebedömning ska inte genomföras. Åtgärder för att korrigera bristerna i informations säkerheten ska genomföras, t.ex. säkerhetssamtal. Anmälan till FPAN bör genomföras då det är fråga om att en anställd har begått ett allvarligt fel i tjänsten.

¹⁰ Stockholms tingsrätt dom, mål nr B 4241-12, 2012-06-20.

¹¹ Svea hovrätt dom, mål B 6253-12, 2013-11-13.

HANDBOK

Exempel 3:11

Förbandets it-säkerhetschef upptäcker vid en internkontroll att kopiering av hemliga handlingar (upp till och med HEMLIG/SECRET) på förbandets expedition görs på en kopiator med fast monterad hårddisk. Kopiatorn står inne på expeditionen men utrymmet uppfyller inte krav på skyddsnivå 3 och är heller inte försett med inbrottslarm.

Såvitt expeditionspersonalen känner till har kopiatorn aldrig lämnat utrymmet. Ytterligare undersökningar ger ingen ny information.

- Någon menbedömning av alla handlingar som har kopierats på kopiatorn ska inte genomföras.
- Bristerna i säkerhetsskyddet ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Åtgärder för att korrigera säkerhetsskyddet ska genomföras.

Exempel 3:12

Under rondering på natten upptäcker bevakningspersonal att ett säkerhetsskåp i en korridor står olåst. Säkerhetsskåpet används för samförvaring av hemliga handlingar och lagringsmedier för HEMLIG/SECRET. Korridoren leder till åtta arbetsrum samt till ett trapphus. Dörren mellan korridoren och trapphuset är försett med passerkontrollsystem med personliga kort och koder.

Enligt passerkontrollsystemets logg har inte någon person sedan föregående arbetsdag befunnit sig i korridoren. Inga handlingar eller lagringsmedier saknas. Säkerhetschefens samtal med personalen ger ingenting.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Någon menbedömning av handlingarna och innehållet på lagringsmedierna som förvaras i säkerhetsskåpet ska inte genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i säkerhetsskyddet ska genomföras.

Exempel 3:13

En sida ur en hemlig handling (exemplar 9 av HKV 2000-12-31 H/S 12 345:67890) upptäcktes i ett olåst kontorsutrymme i Knäckebrödhult av bevakningspersonal som tog hand om den. Sidan är en svartkopia (en oregistrerad kopia av eller utdrag ur en hemlig handling som ska registreras). Handlingen hade kopierats på en kopiator som inte är godkänd för kopiering av hemliga handlingar. Den anställde hade behov av kopian för sitt arbete.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Någon menbedömning av sidan ska inte genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i säkerhetsskyddet ska genomföras.

Exempel 3:14

Under en kontroll av it-säkerheten i FM AP upptäcks 15 Powerpoint-presentationer på engelska som innehåller märkningen SECRET. Filerna är lagrade i en persons hemkatalog. En undersökning av systemets säkerhetslogg indikerar inte att någon annan användare har kommit åt filerna samt att filerna inte har e-postats. Personen uppger till säkerhetschefen att han vid en utbildning utomlands har fått filerna kopierade till sitt privata USB-minne. Han har därefter lagt in filerna i katalogen. Det privata USB-minnet har även använts i en privat dator. En teknisk undersökning av den privata datorn indikerar inte att filerna har hanterats på datorn. Personen har ingen vana av att hantera hemliga handlingar.

- Händelsen ska dokumenteras i en säkerhetsrapport.
- Någon men- eller skadebedömning av innehållet i filerna ska inte genomföras.
- Åtgärder för att korrigera bristerna i informationssäkerheten ska genomföras, bl.a. kontrollerad borttagning av filerna från FM AP och utbildning.

4 Beroenden mellan menbedömningar, säkerhetsrapportering och andra åtgärder

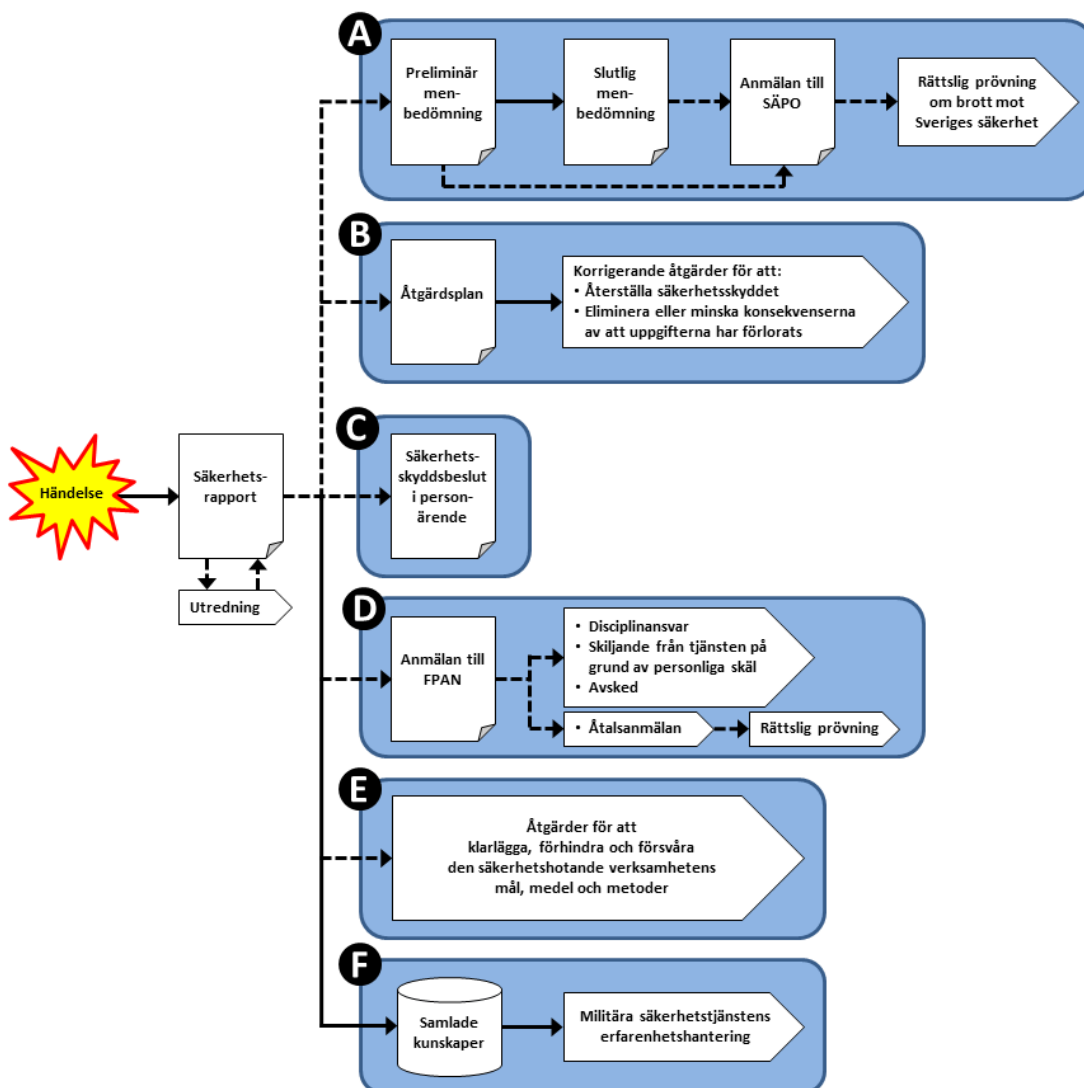

Bild 4:1 - En heldragen linje i bilden betyder att det finns en tvingande relation (t.ex. att säkerhetsrapporter alltid ingår i den militära säkerhetstjänstens kunskaper och därmed erfarenhetshandtering). En streckad linje betyder att relationen inte är tvingande utan beror på något villkor.

Syftet med bild 4:1 är att förtydliga menbedömningarnas förhållande till säkerhetsrapportering samt andra åtgärder som en säkerhetsrapport om informationsförlust resulterar i. Händelse i figuren avser någon händelse som har medfört en negativ konsekvens för tillgångens informationssäkerhet. En sådan händelse dokumenteras i en säkerhetsrapport. Säkerhetsrapporten är central för flera olika åtgärder, varav en åtgärd kan vara en menbedömning.

4.1 Säkerhetsrapport

Förlust av hemliga uppgifter eller brister i säkerhetsskyddet för hemliga uppgifter är exempel på händelser som ska säkerhetsrapporteras.^{12 13 14} En säkerhetsrapport måste därför skrivas även om händelsen, enligt praxis för röjanderekvisitet (kapitel 2), inte har medfört att en hemlig uppgift har röjts. Alla säkerhetsrapporter ska alltid vidarebefordras till MUST.¹⁵

Stöd för att få med relevant information finns i lathunden i bilagan i kapitel 0.

Förlust av hemliga uppgifter eller brister i hanteringen av hemliga uppgifter handlar ofta om personer som avsiktligt eller oavsiktligt orsakat eller deltagit i händelserna. Vilka personer som är inblandade i händelsen ska anges i säkerhetsrapporten. Identifieringsuppgifter ska normalt inte anges i säkerhetsrapporter med stor behörighetsmall, såsom behörighetsmallen ALLA SÄK CENTRAL OCH REGIONAL. Istället anges identifieringsuppgifterna i en kommentar i handlingen i IS UNDSÄK. Säkerhetsrapporten och kommentaren måste kunna läsas av säkerhetsprövningssektionen vid MUST SÄKK. Det är lämpligt att identifieringsuppgift består av namn och personnummer så att inte fel personer pekats ut av misstag.

Personuppgiftsbehandlingen ska dokumenteras enligt rutinen för nödvändighetsbedömning.¹⁶

Observera!

Kommentar med identifieringsuppgift i en säkerhetsrapport i IS UNDSÄK ska kunna läsas av behörighetsmallen: HKV MUST SÄKK SÄKS PERSONÄRENDEN

En händelse utreds och beroende på händelsens omfattning och art får utredningen olika omfattning. Utredningen är en del av säkerhetsrapporten som, om den handlar om röjande av en hemlig uppgift, används för att beskriva omständigheter för röjandet.

FAKTA!

Stöd i intervjuteknik finns på sidorna 76-79 i Fälthandbok Undersökningsmetodik inom Försvarsmakten (FältH Um FM). Handboken finns som [PDF på Emilia](#).

Om en menbedömning genomförs är det lämpligt att menbedömningen sparas i handlingen med säkerhetsrapporten eller skrivs i en egen handling som relateras till handlingen med säkerhetsrapporten. Säkerhetsrapporten måste minst innehålla en referens till menbedömningen (handlingsnummer i VIDAR).

¹² 4 kap. 2 § Försvarsmaktens föreskrifter (FFS 1997:2) för Försvarsmaktens personal.

¹³ 1 kap. 8 § Försvarsmaktens föreskrifter (FFS 2015:2) om säkerhetsskydd.

¹⁴ 2 kap. 1 § Försvarsmaktens interna bestämmelser (FIB 2006:2) om IT-säkerhet.

¹⁵ 1 kap. 6 § Försvarsmaktens interna bestämmelser (FIB 2015:2) om säkerhetsskydd och skydd av viss materiel.

¹⁶ Rutin för nödvändighetsbedömning enligt PUL UNDSÄK (FM2016-14391:1).

4.2 Menbedömning

När en händelse som inneburit att hemliga uppgifter har röjts ska en menbedömning genomföras (A i bild 4:1). Se exempel i avsnitt 3.1.

En menbedömning ska *inte* genomföras i de fall där hemliga uppgifter har hanterats felaktigt men uppgifterna inte kan antas ha röjts (se exempel i avsnitt 3.2). En sådan omständighet dokumenteras på enklaste sätt i säkerhetsrapporten. Om man i ett enskilt fall är osäker på om en menbedömning ska genomföras kan MR J2 eller MUST SÄKK ge stöd.

Lathunden i kapitel 0 kan användas när man ska intervjua en sakkunnig för att få information om sekretessbedömning och omfattning av ett eventuellt men.

4.3 Korrigerande åtgärder

Beroende på vad som har hänt och under vilka omständigheter informationsförlusten har ägt rum kan det finnas behov av att vidta korrigerande åtgärder (B i bild 4:1). Sådana åtgärder syftar till att *återställa säkerhetsskyddet till rätt nivå* så att ytterligare informationsförluster förhindras samt att *eliminera eller minska konsekvenserna av att uppgifterna har förlorats*. Åtgärder för att återställa säkerhetsskyddet kan t.ex. bestå av att förbättra den fysiska säkerheten, använda ett godkänt it-system för hemliga uppgifter eller utbilda personer.

I de fall en person inte har följt bestämmelser om säkerhetsskydd, men personen inte har begått ett allvarligt fel som föranleder anmälan till FPAN, kan *chefssamtal* vara en korrigerande åtgärd avseende personens felaktiga beteende. Kontakta HKV LEDS JUR för stöd i vad man ska tänka på inför ett sådant chefssamtal. Även *säkerhetssamtal* kan vara aktuellt för att utreda en händelse och fördjupa personkännedomen. Syftet med ett sådant samtal är bilda sig en så god uppfattning som möjligt om personen för att sedan bedöma individens pålitlighet, lojalitet och sårbarhet. Stöd för att genomföra och dokumentera samtalet finns i H SÄK Säkprövn.¹⁷

Om en menbedömning handlar om en hemlig handling kan man där komma fram till ett annat men än handlingens ursprungliga klassificering, t.ex. en förlorad HEM-LIG/SECRET-handling där menbedömningen kommer fram till att de röjda uppgifterna endast ger ett ringa men för rikets säkerhet. Den organisationsenhet som gör bedömningen att en allmän handling som är hemlig ska placeras i en annan informationssäkerhetsklass än den ursprungliga ska underrätta den organisationsenhet eller myndighet som har upprättat handlingen.¹⁸ Om man i en menbedömning kommer fram till att en hemlig handling inte längre är hemlig ska organisationsenheten underrätta den organisationsenhet eller myndighet som har upprättat handlingen.¹⁹

¹⁷ Sidorna 58-61 i H SÄK Säkprövn.

¹⁸ 2 kap. 1 § andra stycket Försvarmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd.

¹⁹ 2 kap. 1 § första stycket Försvarmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd.

HANDBOK

Om ett exemplar av en hemlig handling har förkommit ska exemplaret antecknas som förkommen i det diarium handlingen är diarieförd.²⁰ Information om att ett exemplar har förkommit måste därför lämnas till den enhet som ansvarar för registreringen i diariet, t.ex. expeditionsavdelningen i FMLOG. Korrigerande åtgärder kan också bestå av att man ändrar en handlings klassificering i det register den är diarieförd.

Åtgärder för att eliminera eller minska konsekvenserna av att uppgifterna har förlorats kan t.ex. bestå av att planerad verksamhet ställs in eller genomförs vid en annan tidpunkt och plats än vad de röjda uppgifterna anger. Exempelen är inte uttömmande. Beroende på vilka hemliga uppgifter som har röjts kan andra korrigerande åtgärder behöva vidtas.

En åtgärdsplan för korrigerande åtgärder syftar på att man ofta behöver dokumentera vilka åtgärder som ska vidtas och hålla ordning på att de verkligen har genomförts, då det ofta är flera aktörer som måste engageras och åtgärderna kan ta lång tid att genomföra.

Det finns inget krav på att en menbedömning ska vara genomförd för att planera och genomföra korrigerande åtgärder. Militärt beslutsfattande om att flytta en operation i tid och rum p.g.a. att en operationsorder har överförts utan kryptering över internet är inte beroende av att någon har genomfört en menbedömning.

Observera!

Korrigerande åtgärder, för att återställa säkerhetsskyddet till rätt nivå så att ytterligare informationsförluster förhindras, är av mycket stor betydelse för säkerhetsskyddet. Sådana åtgärder kan inte ersättas av menbedömningar eller anmälningar.

4.4 Säkerhetsskyddsbeslut i personärende

En säkerhetsrapport kan innehålla information att en person kan antas ha brister i pålitlighet, lojalitet eller vara sårbar. Som del av den uppföljande säkerhetsprovningen kan informationen leda till att MUST fattar ett *säkerhetsskyddsbeslut i personärende* (C i bild 4:1). Ett sådant beslut får endast fattas av MUST och får inte överklagas. Beslutet kan t.ex. innebära att personen inte får vara placerad i säkerhetsklass.²¹

4.5 Anmälan till Försvarmaktens personalansvarsnämnd (FPAN)

En händelse där hemliga uppgifter har förlorats kan vara orsakade av en anställds misskötsamhet, t.ex. att den anställde inte har följt bestämmelser om säkerhetsskydd. Det betyder inte att alla sådana fall ska anmälas till Försvarmaktens personalansvarsnämnd (FPAN). Endast de fall där en anställd begår allvarliga fel i tjänsten kan komma att prövas av FPAN (D i bild 4:1).²² FPAN prövar frågor om disciplinansvar,

²⁰ 2 kap. 19 § Försvarmaktens föreskrifter om säkerhetsskydd.

²¹ Sidorna 53-55 i H SÄK Säkprov.

²² Se Försvarmaktens interna bestämmelser (FIB 2010:8) om Försvarmaktens personalansvarsnämnd.

HANDBOK

skiljande från tjänsten på grund av personliga skäl, avsked och åtalsanmälan. I lagen (1994:260) om offentlig anställning finns bestämmelser om bl.a. disciplinansvar och åtalsanmälan. Se Emilia för mer [information om FPAN](#). Kontakta HKV LEDS JUR vid frågor om FPAN.

Det finns inget krav på att en menbedömning ska vara genomförd för att få göra en anmälan till FPAN. En anställd kan genom att medvetet åsidosätta säkerhetsbestämmelserna förlora en hemlig handling utan att det i efterhand går att avgöra om handlingen har röjts (se även kapitel 2 om rättspraxis). Endast då det finns anledning att anta att en hemlig uppgift kan ha röjts ska en menbedömning genomföras.²³ Anmälan till FPAN är inte det som avgör om en menbedömning ska genomföras.

Om det i ett enskilt fall är aktuellt att anmäla en anställd till FPAN måste FPAN upplysas om en menbedömning har genomförts eller kommer att genomföras. På samma sätt måste FPAN upplysas om en menbedömning inte ska genomföras, då det saknas anledning att anta att hemliga uppgifter har röjts. Det är även viktigt att upplysa FPAN om statusen på anmälan till Säkerhetspolisen, eventuell förundersökning och rättslig prövning. MUST SÄKK kan ge stöd om det i ett enskilt fall är oklart hur menbedömning, anmälan till FPAN och anmälan till Säkerhetspolisen förhåller sig till varandra.

Om det framkommer omständigheter som ger anledning att anta att en person kan ha begått ett brott eller fel är det av stor vikt att utredning och en eventuell menbedömning görs skyndsamt för att eventuella disciplinära åtgärder ska kunna vidtas. Om brott eller fel kan antas ha begåtts av en anställd och detta kan vara skäl för uppsägning ska den anställde underrättas om uppsägningen inom *två månader* från det att arbetsgivaren har fått kännedom om brottet eller felet.²⁴

Exempel 4:1

A och B genomför en tjänsteresa där de medför en hemlig handling. Under tjänstereisan förlorar de den hemliga handlingen. Trots omfattande eftersökningar kan den inte återfinnas.

Ärendet anmäls till Säkerhetspolisen av organisationsenheten. MUST bedömer menet i den slutliga menbedömningen till icke obetydligt till betydande men för rikets säkerhet. Åklagarmyndigheten lade ner förundersökningarna mot A och B eftersom det inte gick att bevisa att de gjort sig skyldig till brott. På grund av att Åklagarmyndighetens bedömning var FPAN enligt 18 § lagen (1994:260) om offentlig anställning förhindrad att inleda ett disciplinärt förfarande.

Ärendet avskrevs i FPAN. Att genomföra anmälan till Säkerhetspolisen bör endast genomföras då det finns grund för att ett brott har ägt rum.

²³ 2 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

²⁴ 7 § lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Exempel 4:2

Det konstaterades att H i strid mot gällande bestämmelser förvarat en stor mängd hemliga handlingar och utrustning tillsammans med privata brev m.m. i flyttkartonger som placerats i ett allmänt olåst utrymme samt i ett låst förråd. H fick p.g.a. det inträffade inte längre arbeta i säkerhetstjänst eller ta del av hemliga handlingar. Vid öppnande av H:s säkerhetsskåp upptäcktes en stor mängd hemliga handlingar i total oordning. Det påbörjades omedelbart ett arbete med att sortera handlingarna i skåpet. När denna sortering var klar och kontroll genomförts mot listor över vilka hemliga handlingarna som H mottagit kunde konstateras att det saknades en stor mängd hemliga handlingar.

Personalansvarsnämnden kommer fram till att H genom sitt agerande grovt åsidosatt sina åligganden i tjänsten. Några förutsättningar för fortsatt förtroende för H föreligger inte. Mot denna bakgrund finner personalansvarsnämnden att H ska avskedas från sin anställning i Försvarsmakten.

H avskedades. I ärendet genomfördes preliminär och slutlig menbedömning. Initialt bedömdes att en polisanmälan skulle genomföras. Under ärendets beredning framkom dock att det saknades någon sådan omständighet som visade att de hemliga handlingarna hade röjts. MUST och dåvarande juridiska staben gav inte samråd för anmälan till Säkerhetspolisen. Av samma anledning skulle inte menbedömning ha genomförts.

4.6 Säkerhetsunderrättelsetjänstens åtgärder

Säkerhetsunderrättelsetjänstens uppgift är att klarlägga, förhindra och försvåra den säkerhetshotande verksamhetens mål, medel och metoder.²⁵ En säkerhetsrapport som handlar om att hemliga uppgifter har röjts eller brister i säkerhetsskyddet för hemliga uppgifter kan föranleda åtgärder i säkerhetsunderrättelsetjänsten (E i bild 4:1). Det finns inget krav på att en menbedömning ska vara genomförd för sådana åtgärder.

4.7 Militära säkerhetstjänstens erfarenhetshantering

Säkerhetsrapporterna utgör en samlad kunskap (F i bild 4:1) som kan användas för att t.ex. undersöka återkommande händelser. Det finns inget krav på att en menbedömning ska vara genomförd för att en säkerhetsrapport ska kunna användas för erfarenhetshantering.

---

²⁵ Riktlinjer för den militära säkerhetstjänsten. Bilaga 4 till Försvarsmaktens regleringsbrev avseende budgetåret 2016.

5 Skillnad på skadebedömning och menbedömning

”Finns det anledning att anta att en uppgift som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) kan ha röjts för någon obehörig (röjd uppgift) ska en skadebedömning göras.

I de fall den röjda uppgiften utgör hemlig uppgift enligt 4 § 1 säkerhets- skyddsförordningen (1996:633) benämns skadebedömningen menbedömning.”

2 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

Om inget annat anges i paragraferna i Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar avser begreppet *skadebedömning* uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL, oavsett om uppgifterna rör rikets säkerhet eller inte. Begreppet *menbedömning* avser alltid endast de fall där uppgifter omfattas av sekretess enligt OSL och rör rikets säkerhet.

Begreppet men används i OSL för i första hand olika typer av integritetskränkningar då en persons personliga förhållanden blir kända. Begreppet men används även i 19 kap. brottsbalken, säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen och avser då *men för rikets säkerhet*. När begreppet men används i Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar avses det senare.

Endast uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL kan ge en skada eller ett men. Uppgifter som inte omfattas av någon sekretess enligt OSL kan inte ge en skada eller ett men. Sekretessbedömningen av en röjd uppgift är därför viktig.

Skillnaderna mellan skade- och menbedömningar framgår av tabellen på denna och nästa sida.

Skadebedömning	Menbedömning
Skada avser skada för Försvarsmakten eller någon annan som den aktuella sekretessbestämmelsen ska skydda.	Men i en menbedömning avser men för rikets säkerhet.
Skadans omfattning beskrivs inte i några nivåer. Se kapitel 10.	Omfattningen av ett men för rikets säkerhet beskrivs i fyra nivåer. Se kapitel 9.
Begäran om slutlig skadebedömning ska göras hos chefen för HKV LEDS JUR. ²⁶	Vem som ska genomföra slutlig menbedömning beror på var uppgiften har röjts och i vissa fall vad uppgiften handlar om. ²⁷ Se avsnitt 6.7.

²⁶ Begäran om slutlig skadebedömning som inte är menbedömning (HKV 2003-02-21 10 800:63110).

²⁷ Sidan 4 i C MUST beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar (2013-11-11 FM2013-2582:1).

HANDBOK

Skadebedömning	Menbedömning
Yttrande till en annan myndighet som har begärt Försvarens bedömning ska beslutas i samråd med den avdelning i Högkvarteret som har sakansvaret för det ämnesområde som den röjda uppgiften hör till. ²⁸	Yttrande till en annan myndighet som har begärt Försvarens bedömning ska beslutas i samråd med MUST SÄKK. ²⁸

5.1 Skadebedömning av utrikesklassificerade uppgifter

Eftersom en utrikesklassificerad uppgift inte rör rikets säkerhet kommer ett röjande av sådana uppgifter att bedömas i en skadebedömning.

Det är inte möjligt att använda mengraderingen för en utrikesklassificerad uppgift eftersom begreppet *men* utgår från rikets säkerhet vad avser Sverige. En svensk myndighet kan heller inte avgöra en utrikesklassificerad uppgifts egentliga betydelse för en annan stats nationella säkerhet.

Skadebedömning av en utrikesklassificerad uppgift bör undersöka om ett röjande av uppgiften kan ha medfört en skada för:

1. en annan stat eller mellanfolklig organisation och
2. egen verksamhet (t.ex. Försvarens deltagande i en internationell militär insats).

Om det är möjligt bör skadans omfattning beskrivas. I det fall det inte är möjligt att beskriva skadans omfattning bör detta framgå.

---

²⁸ 8 § Försvarens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

6 Vem gör vad?

6.1 Arbetsgången

Arbetsgången för en menbedömning beskrivs schematiskt i bild 6:1. Avsnitten som följer beskriver vem som ska genomföra de olika stegen i arbetsgången.

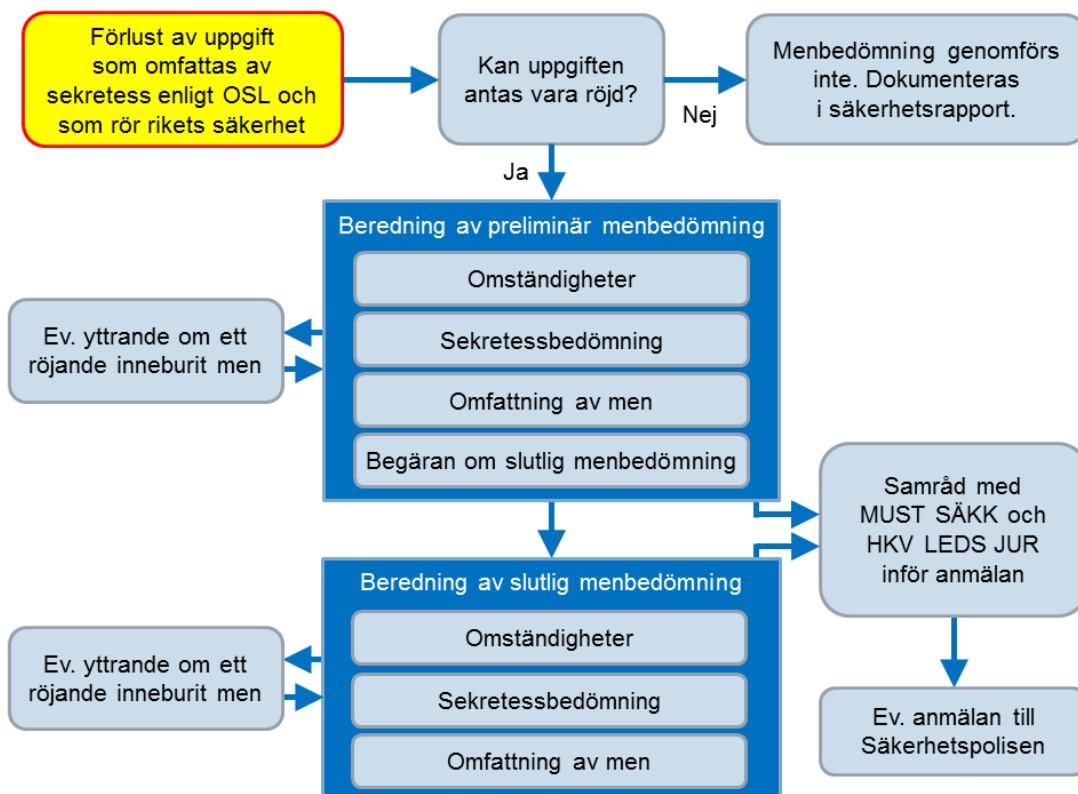

Bild 6:1 - Arbetsgången för ett menbedömningsärende.

Händelsen där förlust av uppgiften har ägt rum dokumenteras i en säkerhetsrapport (se avsnitt 4.1).

6.2 Preliminär menbedömning

En preliminär menbedömning ska genomföras av den organisationsenhet där en hemlig uppgift kan ha röjts.²⁹ Det är vanligt att säkerhetschefen eller it-säkerhetschefen är den som hanterar ärendet. Det är chefen för en organisationsenhet, eller den han eller hon utser i ett särskilt beslut, som beslutar en preliminär menbedömning.

Den person som har röjt en hemlig uppgift kan inte delta i arbetet att bedöma menet. Ett s.k. sakägarjäv föreligger då personen själv är part i ärendet (exempel 6:1).

²⁹ 5 § första stycket Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

Exempel 6:1

SÄKERHETSRAPPORT

Saknade H-handlingar vid inventering på XYZ-centrum anmäls till it-säkerhetschefen. Det gäller två CD-ROM med filmer med provskjutningar. Innehavaren ombeds lämna in en beskrivning av innehållet samt en menbedömning gjord ihop med sin chef.

Det är fel att låta personen som saknar en hemlig handling även bedöma menet av de förlorade uppgifterna. Personen kan anses ha ett eget intresse i saken som kan påverka menbedömningen. Ytterst handlar det om att Försvarsmakten kan komma att anmäla personen till Säkerhetspolisen för brott mot Sveriges säkerhet.

FAKTA!

Jäv beskrivs på sidorna 9-12 i *Handbok Jäv, bisyssla och muta* (H Jäv 2015). Handboken finns som [PDF på Emilia](#).

En preliminär menbedömning ska innehålla en hemställan till den enhet som, för det aktuella fallet, har till uppgift att genomföra slutlig menbedömning.

6.3 Preliminär menbedömning vid röjning i Högkvarteret

I Högkvarteret genomförs preliminär menbedömning enligt vad chefen för Högkvarteret bestämmer, med undantag av MUST och SFL. I *HKV Rutinhandbok* finns en [rutin för skade- och menbedömning](#).

Preliminära menbedömningar vid MUST sker enligt den ordning som står i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid MUST* (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81237).

Preliminära menbedömningar vid SFL sker enligt den ordning som står i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid HKV INSS SFL* (HKV 2010-06-30, H/R 10 817:81236).

6.4 Preliminär menbedömning vid röjning i avvecklad organisationsenhet

Om röjandet har ägt rum vid en organisationsenhet som har avvecklats genomför aktuell avvecklingsorganisation en preliminär menbedömning. I de fall en avvecklingsorganisation saknas genomförs preliminär menbedömning enligt vad insatschefen bestämmer.³⁰

---

³⁰ Sidan 3 i C MUST beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar (2013-11-11 FM2013-2582:1).

6.5 Preliminär menbedömning vid röjning i expedition eller arkiv

Om röjandet har ägt rum vid en expedition eller ett arkiv genomförs en preliminär menbedömning av den organisationsenhet vilken expeditionen eller arkivet har biträtt i fråga om den uppgift som har röjts.

6.6 Inhämta yttrande för preliminär menbedömning

”Har den röjda uppgiften lämnats från någon annan än den organisationsenhet som bereder ärendet om skadebedömning ska, om inte hinder möter, den beredande organisationsenheten inhämta ett yttrande över i vilken utsträckning ett röjande har inneburit en skada eller ett men. Ett yttrande ska inhämtas från den som har lämnat uppgiften eller från någon annan som har sakkunskap om det förhållande som den röjda uppgiften rör.”

6 § första stycket Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

Grundregeln är att om en uppgift har lämnats från någon annan än den organisationsenhet som bereder ärendet om skadebedömning ska ett yttrande inhämtas från den som har lämnat uppgiften eller från en sakkunnig. Med någon annan avses t.ex. en annan organisationsenhet i Försvarsmakten, en annan svensk myndighet, en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Med om inte hinder möter avses t.ex. sekretess enligt OSL. Se t.ex. 8 kap. 3 § OSL för de fall det är fråga om en annan stat eller mellanfolklig organisation.

Då en menbedömning, preliminär eller slutlig, kräver att ett yttrande inhämtas från en enhet utanför Försvarsmakten ska en sådan hemställan om yttrande ske först efter det att MUST SÄKK har orienterats.³¹

På samma sätt som att en preliminär menbedömning inte ska innehålla identifieringsuppgifter på den person som kan ha skuld, ska inte heller en begäran om yttrande innehålla några sådana identifieringsuppgifter. En begäran om yttrande behöver heller inte beskriva händelsen för röjandet, då det är oväsentligt för den som ska lämna yttrandet.

6.7 Slutlig menbedömning

I Försvarsmakten är det C MUST som bestämmer vilken enhet i Försvarsmakten som ska genomföra slutlig menbedömning.³² Det har han gjort i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar* (2013-11-11 FM2013-2582:1). Tabellen nedan visar vilken enhet som ska genomföra slutlig menbedömning.

³¹ Sidan 2 i C MUST beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar (2013-11-11 FM2013-2582:1).

³² 5 § andra stycket Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

HANDBOK

I enskilda fall kan MUST, i samråd med HKV LEDS JUR, fatta beslut om undantag från vad C MUST bestämt när det gäller vem som fattar beslut om slutlig menbedömning.

Röjning vid enhet Preliminär menbedömning genomförs av enheten	Slutlig menbedömning genomförs av
Alla organisationsenheter, med undantag av:	MR J2
• Specialförband	SFL
• Internationell militär insats	Enligt vad ansvarig taktisk chef bestämmer.
• HKV (exkl. MUST och SFL)	HKV AVD Säk
• MUST	Enligt vad C MUST bestämmer. ³³
• SFL	Enligt vad C MUST bestämmer. ³⁴
• FMTIS	Enligt vad C MUST bestämmer. ³⁵ Före beslut sker samråd med HKV INS. MR J2 i normalfallen.
• Organisationsenhet där MR ingår.	Enligt vad insatschefen bestämmer.

6.8 Slutlig menbedömning vid röjning i Högkvarteret

I Högkvarteret genomförs slutlig menbedömning enligt vad chefen för Högkvarteret bestämmer, med undantag av MUST och SFL. I *HKV Rutinhandbok* finns en [rutin för skade- och menbedömning](#).

Slutliga menbedömningar efter ett röjande vid MUST sker enligt den ordning som står i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid MUST* (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81237).

³³ Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid MUST (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81237).

³⁴ Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid HKV INSS SFL (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81236).

³⁵ Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid FMTM (HKV 2010-06-30 H/S 10 817:81235).

HANDBOK

Slutliga menbedömningar efter ett röjande vid röjning vid SFL sker enligt den ordning som står i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid HKV INSS SFL* (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81236).

6.9 Slutlig menbedömning vid röjning i FMTIS

Slutliga menbedömningar efter ett röjande i FMTIS sker enligt den ordning som står i *Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid FMTM* (HKV 2010-06-30 H/S 10 817:81235). Normalfallet är att MR J2 bereder slutliga menbedömningar.

6.10 Inhämta yttrande för slutlig menbedömning

Den som bereder en slutlig menbedömning kan komma att behöva inhämta yttrande för att avgöra om den preliminära menbedömningen ska ändras, t.ex. omfattningen av men.

6.11 Anmälan till Säkerhetspolisen

Normalt är det organisationsenheten där den hemliga uppgiften har röjts som genomför anmälan till Säkerhetspolisen. En anmälan kan också genomföras av MR, INSS eller MUST. Se kapitel 13 för vad en sådan anmälan bör innehålla.

Innan en anmälan sker till Säkerhetspolisen ska samråd ske med HKV LEDS JUR och MUST SÄKK. Samrådet ska ske oavsett vem som har beslutat den preliminära eller slutliga menbedömning som föranleder en anmälan. Rutin för samråd är beskriven i avsnitt 13.3.

I brådskande fall (t.ex. då Säkerhetspolisen måste förhindra brottslig verksamhet) ska HKV LEDS JUR och MUST SÄKK skyndsamt informeras om anmälan.³⁶

6.12 Menbedömning för särskilda underrättelseuppgifter (S-und)

Se H SÄK S-und för vad man ska tänka på när en menbedömning rör särskilda underrättelseuppgifter.

---

³⁶ 7 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

7 Struktur i en menbedömning

En menbedömning bör ha följande innehåll.

Rubrik	Innehåll
Sammanfattning	<ul style="list-style-type: none"> • Kort sammanfattning av menbedömningen. Det viktigast här är att sekretessen för de röjda uppgifterna framgår samt vilket högsta men de röjda uppgifterna medför.
Bakgrund	<ul style="list-style-type: none"> • Ange i detalj vilken informationsbärare som innehåller de röjda uppgifterna, t.ex. allmän handling, inlägg i ett socialt medium eller tidningsartikel. • Ange i detalj referens till den informationsbärare som innehåller de röjda uppgifterna, t.ex. diarienummer, dokumentdatum, handlingsrubrik och vilken myndighet som har upprättat handlingen. • Om de röjda uppgifterna inte finns i en allmän handling är det lämpligt att bifoga en utskrift. Om det är fråga om uppgifter som muntligen röjts får uppgifterna beskrivas eller anges på ett sätt så att läsaren förstår sammanhanget och de röjda uppgifterna. • Beskriv kortfattat varför uppgifterna anses som röjda. Det måste minst framgå att uppgifterna har röjts. • Kortfattad beskrivning av kända omständigheter kring händelsen. Undvik spekulationer om vad som kan ha hänt. Uppge inte identifieringsuppgifter om vem som kan ha skuld till röjandet. • Eftersom händelsen är dokumenterad i en säkerhetsrapport anges referens till säkerhetsrapporten. • Omständigheterna kan beskrivas som händelseförlopp i kronologisk ordning. Tidpunkter eller tidsperioder måste anges om de är kända.
Sekretessbedömning	<ul style="list-style-type: none"> • Ange vilka typer av uppgifter som har röjts. Det kan vara lämpligt att använda en numrerad lista. • Beskriv för varje typ av uppgift på vilket sätt som uppgifterna omfattas av sekretess enligt OSL. Ange alltid vilken sekretessbestämmelse i OSL det är fråga om. I det fall uppgifterna inte bedöms omfattas av sekretess enligt OSL ska det anges.

HANDBOK

Rubrik	Innehåll
Menbedömning	<ul style="list-style-type: none"> • Beskriv för varje typ av uppgift utförligt konsekvenserna av ett röjande. Ange på vilket sätt som ett röjande av uppgifterna medför ett men för rikets säkerhet.
Hemställan	<ul style="list-style-type: none"> • En preliminär menbedömning ska innehålla en hemställan om slutlig menbedömning. Hemställan riktas till den instans i Försvarmakten som, för det aktuella fallet, har till uppgift att genomföra slutlig menbedömning. • En slutlig menbedömning innehåller inte någon hemställan.
Beslut	<ul style="list-style-type: none"> • Beslutsmening. Det är chefen för en organisationsenhet³⁷, eller den han eller hon utser i ett särskilt beslut, som beslutar om en preliminär menbedömning. Med organisationsenhet avses här även kontingent eller förband i en internationell militär insats. • Hur beslutsmening ska utformas står i avsnitt 11.6 och bilaga 3 i H FM DÅR. • Om upplysningar har inhämtats från sakkunniga bör det anges före beslutsmeningen.
Sändlista	<ul style="list-style-type: none"> • En preliminär menbedömning ställs till den enhet som ska genomföra den slutliga menbedömningen. • En slutlig menbedömning ställs till den enhet som begärt den slutliga menbedömningen. • Se även avsnitt 11.7 om vilka enheter som ska få menbedömningar för kännedom.

7.1 Vad ska inte ingå?

En menbedömning bör inte innehålla uppgifter om vilken person som har röjt de hemliga uppgifterna. I stället bör menbedömningen i möjligaste mån vara avpersonifierad. Inte heller bör personens tjänsteställning eller annan uppgift framgå som personens identitet kan härledas från. Syftet är att säkerställa en så opartisk bedömning som möjligt.

Åtgärder som har vidtagits för att återställa säkerhetsskyddet till rätt nivå eller åtgärder som har vidtagits för att eliminera eller minska konsekvenserna av att uppgifterna har röjts ska normalt inte beskrivas i en menbedömning. Sådana åtgärder beskrivs i

---

³⁷ Vilka organisationsenheter som finns i Försvarmakten står i bilaga 1 till förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten.

HANDBOK

säkerhetsrapporten för händelsen. Endast om åtgärderna är relevanta för händelseförloppet för röjandet ska de tas med i en menbedömning.

En menbedömning ska inte innehålla spekulationer om aktörers förmåga eller händelseförlopp som inte är kända (exempel 7:1).

Exempel 7:1

Handlingen hämtades på expeditionen av
Bo . Därefter har handlingen samförvarats i säkerhetsskåp i
där samtliga har tillträde.
Handlingen har troligen destruerats av misstag.

Den preliminära menbedömningen innehåller spekulation om vad som har hänt. Av menbedömningen framgår inte vilka samtal som förts eller resultatet av sådana. Referens saknas till säkerhetsrapport. Uppgift om en person som kan ha skuld till att handlingen försvunnit står med. Det framgår inte om det är fråga om gemensam användning, vilket det skulle kunna vara. Så här får man inte skriva.

8 Metod för sekretessbedömning

OSL innehåller en stor mängd sekretessbestämmelser. Alla gäller dock inte Försvarsmakten. Beroende på vad en röjd uppgift handlar om, kan man behöva undersöka om uppgiften omfattas av sekretess enligt någon sekretessbestämmelse i OSL som man normalt inte kommer i kontakt med.

Om du arbetar med men- och skadebedömningar måste du ha mer än grundläggande kunskaper om försvarssekretess (15 kap. 2 § OSL) och utrikessekretess (15 kap. 1 § OSL). Du kan läsa mer om dessa två sekretessbestämmelser i H SÄK Sekrbed A. I den handboken beskrivs de fem vanligaste sekretessbestämmelserna i Försvarsmakten. Du måste ha tillgång till OSL, gärna elektroniskt, så att du kan söka i den.

När du undersöker om en röjd uppgift omfattas av sekretess måste du utgå från vad uppgiften handlar om och utifrån det identifiera om det finns en tillämplig sekretessbestämmelse.

8.1 Försvarssekretess

Tabellen nedan kan användas för att undersöka om en uppgift omfattas av försvarssekretess (15 kap. 2 § OSL).

<p>Villkor för vad uppgiften handlar om:</p>	<p>Uppgiften handlar om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verksamhet för att försvara landet, planläggning eller annan förberedelse för att försvara landet eller • i övrigt rör verksamhet för att förbereda Sverige för krig. 	<p><i>Båda villkoren måste vara uppfyllda för att en uppgift ska omfattas av försvarssekretess</i></p>
<p>Villkor för vad uppgiften skadar om den röjs:</p>	<p>Om uppgiften röjs kan det antas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skada landets försvar eller • på annat sätt vålla fara för rikets säkerhet. 	

Om båda villkoren är uppfyllda, ska man i en menbedömning förklara varför den röjda uppgiften uppfyller villkoren. En sådan förklaring är motiveringen till varför en uppgift omfattas av försvarssekretess. Om något av de två villkoren inte uppfylls, omfattas den röjda uppgiften inte av försvarssekretess.

FAKTA!

Läs mer om försvarssekretessen på sidorna 22-25 i H SÄK Sekrbed A eller *Offentlighets- och sekretesslagen – En kommentar*.

HANDBOK

8.2 Utrikessekretess

Tabellen nedan kan användas för att undersöka om en uppgift omfattas av utrikessekretess (15 kap. 1 § OSL).

Villkor för vad uppgiften handlar om:	Uppgiften handlar om: <ul style="list-style-type: none"> • Sveriges förbindelser med en annan stat eller • i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös.
Villkor för vad uppgiften skadar om den röjs:	Om uppgiften röjs kan det antas: <ul style="list-style-type: none"> • störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller • på annat sätt skada Sverige.

Båda villkoren måste vara uppfyllda för att en uppgift ska omfattas av utrikessekretess

Om båda villkoren är uppfyllda, ska man i en men- eller skadebedömning förklara varför den röjda uppgiften uppfyller villkoren. En sådan förklaring är motiveringen till varför en uppgift omfattas av utrikessekretess.

Om något av de två villkoren inte uppfylls, omfattas den röjda uppgiften inte av utrikessekretess.

När du skriver en men- eller skadebedömning som rör uppgifter som omfattas av utrikessekretess måste du ägna särskild uppmärksamhet åt om uppgiften rör rikets säkerhet eller ej. Uppgifter som omfattas av utrikessekretess kan röra rikets säkerhet, men gör det oftast inte. Bild 8:1 visar att uppgifter som omfattas av utrikessekretess spänner över alla sekretesskategorier i Försvarmaktens informationsklassificeringsmodell.

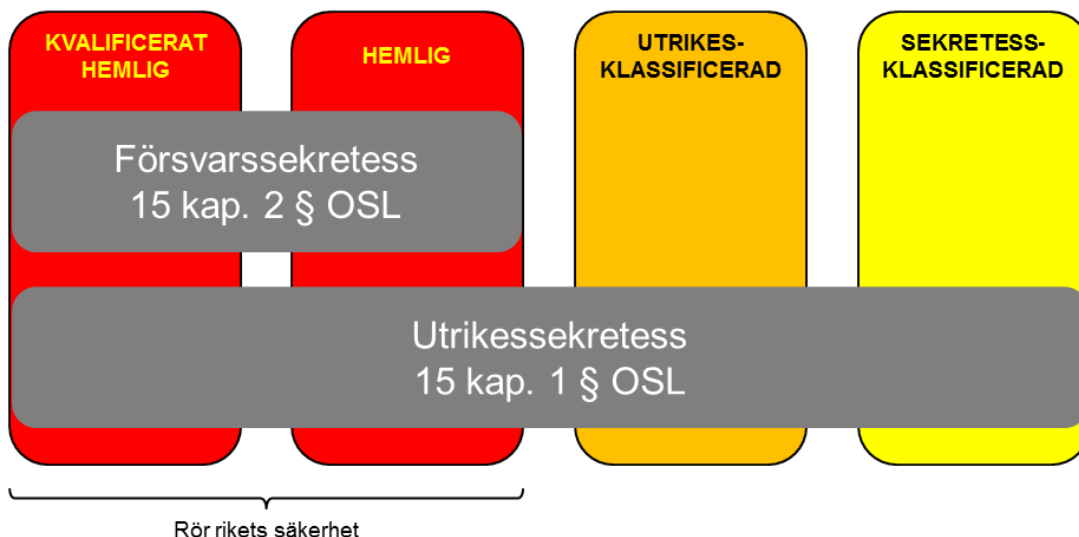

Bild 8:1 - Jämförelse mellan hur försvars- och utrikessekretesserna hänger ihop med sekretesskategorierna i Försvarsmakten.

8.3 Äldre handlingar och sekretesstider

I menbedömningsärenden om äldre handlingar måste sekretesstiderna för handlingarna uppmärksammas. Sekretesstiderna i OSL gäller för uppgifter i allmänna handlingar (handlingssekretess). Om sekretesstiden har löpt ut för en sekretessbelagd uppgift i en allmän handling gäller heller inte tystnadsplikt längre för uppgiften, vilket är avgörande för att bedöma ett muntligt röjande.³⁸

Om en handling innehåller någon uppgift som omfattas av sekretess där sekretesstiden är begränsad, räknas sekretesstiden från handlingens tillkomst.³⁹ Tiden räknas från handlingens datum. Om handlingen saknar datum får man göra en ungefärlig datering av handlingen med utgångspunkt från innehållet i handlingen. Stämplat eller anteckningar i diarium om när handlingen kom in till myndigheten kan också användas.⁴⁰

En uppgift i en äldre handling omfattas inte längre av sekretess om sekretesstiden har löpt ut. Uppgiften är då offentlig. Ett röjande av uppgiften *efter* att sekretesstiden har passerat kan inte medföra ett men.

Tabellen nedan visar sekretesstider för några vanligt förekommande sekretessbestämmelser i Försvarsmakten.

³⁸ Sidan 124 i prop. 1979/80:2 del A.

³⁹ 7 kap. 5 § OSL.

⁴⁰ Sidorna 123-124 i prop. 1979/80:2 del A.

HANDBOK

Sekretess enligt	Uppgifter	Sekretesstid
15 kap. 1 §	Alla uppgifter	Högst 40 år
15 kap. 2 §	Geografisk information om militärgeografiska förhållanden	Högst 150 år ⁴¹
	Rikets fasta försvarsanläggningar för krigsbruk.	
	Underhållsanläggningar som kan röja försvarets grupperingar.	
	Planerade försvarsanläggningar i form av mineringar och andra hinder.	
	Militärtekniska forskningsresultat.	
	Underrättelseverksamheten inom underrättelse- och säkerhetstjänsten.	Högst 95 år ⁴¹
	Övriga uppgifter	Högst 40 år
18 kap. 8 §	Alla uppgifter	Ej begränsad.

---

⁴¹ 4 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) (OSF).

9 Metod för motivering av men för rikets säkerhet

Ett röjande av en uppgift som inte omfattas av någon sekretess enligt OSL kan inte medföra ett men för rikets säkerhet.⁴² Om man i en menbedömning kommer fram till att en röjd uppgift omfattas av sekretess enligt OSL och rör rikets säkerhet ska omfattningen av menet för den röjda uppgiften motiveras.⁴³ Konsekvenserna av röjandet utgör grunden för att motivera menet. Därför måste konsekvenserna *konkret* beskrivas.

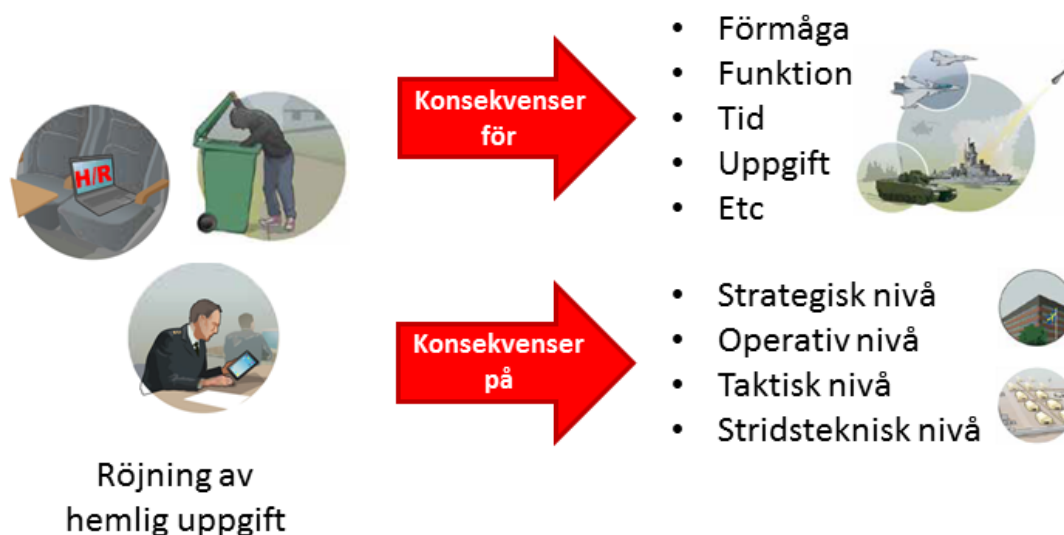

Bild 9:1 - Insteget för hur konsekvenser för rikets säkerhet kan beskrivas.

Konsekvenser av ett röjande kan t.ex. bestå av en negativ påverkan för en förmåga på operativ nivå. Ett annat exempel är att en uppgifts lösande på taktisk nivå påverkas negativt.

Konsekvenserna av ett röjande beror på vad uppgiften handlar om. När konsekvenserna ska beskrivas underlättar det att utgå från ett aktörsdrivet perspektiv. Vad skulle en främmande makt kunna göra om de har tillgång till uppgiften? Konsekvenserna för Försvarsmaktens del består då av de oönskade händelser som en mänsklig aktör medvetet kan orsaka och hur händelserna minskar vår förmåga att försvara Sverige.

Omfattningen av ett men delas in i fyra nivåer:

- Synnerligt men

⁴² Begreppet *men* används i OSL för i första hand olika typer av integritetskränkningar då en persons personliga förhållanden blir kända. Begreppet *men* används även i 19 kap. brottsbalken, säkerhetskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen och avser då *men för rikets säkerhet*. När begreppet *men* används i Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar avses det senare.

⁴³ 4 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

HANDBOK

- Betydande men
- Icke obetydligt men
- Ringa men

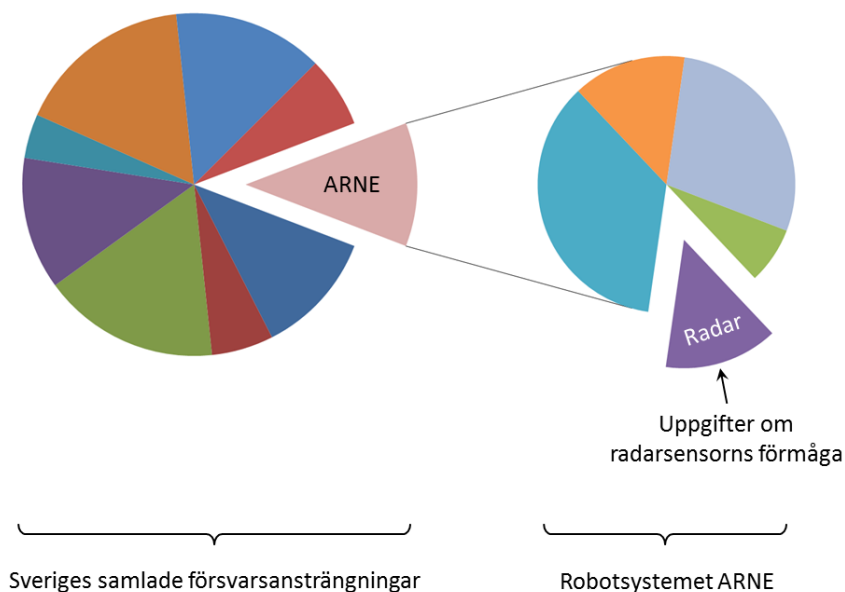
Om ett röjande av en hemlig uppgift inte orsakar något men anges det som ”har inte medfört något men för rikets säkerhet”, ”inget men” eller liknande.

Menet ska i varje enskilt fall ställas i relation till Sveriges samlade försvarsansträngningar. Vad den röjda uppgiften handlar om ska alltså värderas utifrån hur viktig uppgiften är för rikets säkerhet. Perspektivet rikets säkerhet innebär att omfattningen av menet inte endast kan motiveras utifrån hur betydelsefull den röjda hemliga uppgiften är för den egna verksamheten eller förbandet. Med hänsyn till det militära försvarets betydelse för rikets säkerhet är det lämpligt att i första hand beskriva omfattningen av menet för Försvarsmaktens försvarsåtgärder.

Ett stöd kan vara att undersöka hur betydelsefull den röjda uppgiften är för det område som uppgiften rör och sedan undersöka hur betydelsefull området är för rikets säkerhet. Områdets betydelse för rikets säkerhet är avgörande för vilket men som den röjda uppgiften – även i de fall den röjda uppgiften har stor betydelse för området. Tabellen nedan är ett stöd för en sådan undersökning.

Den röjda uppgiftens betydelse för området	Områdets betydelse för Sveriges samlade försvarsansträngningar		Den röjda uppgiftens men för rikets säkerhet
Stor	Stor	→	Stor
Liten	Stor	→	Mellan
Stor	Liten	→	Liten
Liten	Liten	→	Liten

Ett sätt att illustrera en sådan undersökning är att grafiskt rita upp förhållandena mellan den röjda uppgiften och det område som uppgiften rör (bild 9:2).

Bild 9:2 - Uppgifter om radarsensorns förmåga i det fiktiva robotsystemet ARNE har röjts. En bedömning av menets omfattning underlättas av att först undersöka betydelsen av radarsensorns för robotsystemet.

Exempel 9:1 och exempel 9:2 handlar om att uppgifter om radarsensorns förmåga i det fiktiva robotsystemet ARNE har röjts (bild 9:2). I exemplen finns två alternativa beskrivningar av omfattningen av menet för röjande av uppgifter om systemet. I båda är radarsensorns förmåga av stor betydelse för robotsystemet. I det första exemplet är robotsystemet av stor betydelse för luftförsvarsförmågan och därmed för försvaret av Sverige. I det andra exemplet är det av mindre betydelse. Den text som skiljer sig åt är markerad med kursiv stil.

Exempel 9:1

Uppgifter om radarsensorns förmåga i robotsystemet ARNE har röjts. Ett röjande av uppgifter om radarsensorns förmåga ger andra stater möjlighet att ta fram motmedel (störsändare) som motverkar radarsensorn. Ett sådant motmedel skulle innebära att robotsystemet inte längre kan användas för att bekämpa en angripare. Radarsensorn är en mycket viktig del av robotsystemets totala förmåga till bekämpning.

Robotsystemet ARNE är det *enda systemet* som är i bruk och är *därför av stor betydelse* för Försvarsmaktens luftförsvarsförmåga *och försvaret av Sverige*. Konsekvenserna av ett röjande av uppgifterna är *allvarliga, av väsentlig art och innebär ett direkt hot, om än mot en avgränsad förmåga*.

Försvarsmakten gör bedömningen att om uppgifterna har röjts för obehöriga vid tidpunkten för denna menbedömning kan det ha inneburit ett **betydande men** för rikets säkerhet.

Exempel 9:2

Uppgifter om radarsensorns förmåga i robotsystemet ARNE har röjts. Ett röjande av uppgifter om radarsensorns förmåga ger andra stater möjlighet att ta fram motmedel (störsändare) som motverkar radarsensorn. Ett sådant motmedel skulle innebära att robotsystemet inte längre kan användas för att bekämpa en angripare. Radarsensorn är en mycket viktig del av robotsystemets totala förmåga till bekämpning.

Robotsystemet ARNE är det äldsta av tre robotsystem som är i bruk. De andra två har förmågor som överstiger systemets förmågor. Robotsystemet ARNE är av mindre betydelse för Forsvarsmaktens luftförsvarsförmåga, men ett effektivt vapen mot stillastående markmål. Robotsystemet ARNE är av mindre betydelse för försvaret av Sverige. Konsekvenserna av ett röjande av uppgifterna är ringa och begränsas till att försvåra eller störa verksamheten.

Forsvarsmakten gör bedömningen att om uppgifterna har röjts för obehöriga vid tidpunkten för denna menbedömning kan det ha inneburit ett **ringa men** för rikets säkerhet.

Ett stöd för att motivera omfattningen av ett men är konsekvensbeskrivningarna för informationssäkerhetsklasserna på sidorna 41-42 i H SÄK Sekrbed A. Se exempel 9:3, exempel 9:4, exempel 9:5 och exempel 9:6 nedan.

Exempel 9:3

*Konsekvenserna av ett röjande är betydande, av väsentlig art mot centrala förmågor och funktioner i Forsvarsmakten. Forsvarsmakten gör bedömningen att om uppgifterna har röjts för obehöriga vid tidpunkten för denna menbedömning kan det ha inneburit ett **betydande till synnerligt men** för rikets säkerhet.*

Exempel 9:4

*Konsekvenserna av ett röjande är allvarliga, av väsentlig art och innebär ett direkt hot, om än mot avgränsade förmågor och funktioner. Forsvarsmaktens bedömning är att uppgiftens röjande har medfört ett **betydande men** för rikets säkerhet.*

Exempel 9:5

*Konsekvenserna av ett röjande innebär avbrott som medför påtagliga negativa effekter om än i begränsad omfattning. Forsvarsmakten gör bedömningen att uppgifterna vid tidpunkten för röjandet har medfört ett **inte obetydligt men** för rikets säkerhet.*

Exempel 9:6

*Konsekvenserna av ett röjande är ringa och begränsas till att störa verksamheten i mindre omfattning. Försvarmakten gör bedömningen att uppgifterna vid tidpunkten för röjandet har medfört ett **ringa men** för rikets säkerhet.*

Exempel 9:7 visar hur konsekvensbeskrivningen för ett röjande kan använda konsekvensbeskrivningarna för informationssäkerhetsklasserna på sidorna 41-42 i H SÄK Sekrbed A.

Exempel 9:7

De detaljerade uppgifterna om djup- och bottenförhållanden i Stockholms skärgård är uppgifter som en angripare har stora taktiska fördelar av för att planera och genomföra egna militära operationer mot Sverige. Uppgifterna gör det möjligt för en angripare att utnyttja naturgivna förhållanden i syfte att dolt genomföra operationer i undervattensläge utan att i förväg rekognosera djup- och bottenförhållanden. Uppgifterna är av stor operativ och taktisk betydelse för Försvarmaktens möjligheter att försvara Sverige. Att uppgifterna har röjts till X-land medför en avsevärd begränsning av Försvarmaktens handlingsalternativ jämfört med om uppgifterna inte hade röjts.

*Konsekvenserna av röjandet är allvarliga, av väsentlig art och innebär ett direkt hot, om än mot avgränsade förmågor och funktioner. Försvarmaktens bedömning är att uppgiftens röjande har medfört ett **betydande men** för rikets säkerhet.*

9.1 Tidpunkter

Vid vilken tidpunkt som ett röjande har ägt rum är väsentlig information för att pröva frågan om ansvar för vissa av brotten mot Sveriges säkerhet i 19 kap. brottsbalken. Om det är möjligt att fastslå tidpunkten för röjandet ska menet vid *tidpunkten för röjandet* klarläggas. Tidpunkten för röjandet kan beroende på omständigheterna i det enskilda fallet vara mer eller mindre preciserad.

Om det inte är möjligt att fastslå tidpunkten för röjandet bör menet vid *tidpunkten för menbedömningens genomförande* klarläggas, d.v.s. det men som bedöms uppstå om den hemliga uppgiften röjdes i dag.

För att förstå hur de hemliga uppgifternas betydelse har ändrats över tiden kan det vara nödvändigt att klarlägga tidpunkter då nivån av men har förändrats. Exempel på sådan tidpunkt kan vara att den verksamhet som den hemliga uppgiften handlar om har upphört eller ändrat inriktning. Det är vanligt att organisationsförändringar eller materiel som inte längre används medför att de saknar betydelse för modern krigföring.

9.2 Aggregation

Ett röjande av flera uppgifter som var för sig medför ett men kan i vissa fall sammantaget medföra ett men som är högre än menet för varje enskild uppgift (se beskrivningen av aggregation på sidorna 45-46 i H Säk Sekrbed A). Det är dock ovanligt att det sker varför aggregationsfrågan endast behöver beskrivas om det tydligt går att motivera aggregationen och det högre menet som röjandet medfört. Sannolikheten för aggregation är större i strukturerade informationsmängder, t.ex. databaser.

10 Motivering av skada

Ett men för rikets säkerhet ska relateras till rikets samlade försvarsansträngningar. Omfattningen av en skada uttrycks inte i en skala. De många intressen som sekretessbestämmelserna i OSL skyddar är svåra att relatera till varandra i en skala. Uttryck såsom ”icke obetydlig skada” och liknande ska därför inte användas.

En motivering av en skada kan beskrivas utifrån det *intresse* som ska skyddas av den aktuella sekretessbestämmelsen. Detta kan ske genom en kort beskrivning där skadan åskådliggörs (exempel 10:1 och exempel 10:2).

Exempel 10:1

Uppgifterna som har röjts beskriver företagets tekniska metoder för att demontera och destruera sprängämnen i artillerigranater. Företaget XYZ uppger att uppgifterna kan användas av andra företag och att företaget XYZ i sådana fall skulle lida skada. Uppgifterna bedöms av Försvarsmakten omfattas av sekretess enligt 31 kap. 16 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Ett röjande av uppgifterna kan medföra skada för företaget XYZ.

Exempel 10:2

De röjda handlingarna med konstruktionsritningar över vapenkassuner hade vid upprättandet bedömts omfattas av sekretess enligt 18 kap. 8 § 2 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Säkerhetsåtgärderna som beskrivs i ritningarna används för att skydda Försvarsmaktens vapen, ammunition och sprängämnen mot stöld. Försvarsmaktens bedömning är att uppgifterna omfattas av nämnda sekretess.

De aktuella konstruktionsritningarna innehåller uppgifter om omslutningsytans dimensioner och förstärkningar som syftar till att försvåra intrång. Ritningarna innehåller även uppgifter om fästanordningar för förankring på bottenplatta. Uppgifterna i ritningarna gör det möjligt för en aktör att genomföra intrång i vapenkassunerna på kortare tid jämfört med om aktören inte hade haft tillgång till uppgifterna. Ett röjande av uppgifterna medför en försämring av säkerhetsåtgärderna för förvaring av vapen, ammunition och sprängämnen. Ritningarna omfattar alla typer av vapenkassuner som förekommer i Försvarsmakten.

Ett röjande av en uppgift som inte omfattas av någon sekretess enligt OSL kan inte medföra en skada.

11 Hur skriver jag innehållet i en menbedömning?

Skriv begripligt klarspråk! Tänk på läsaren! Svenskan måste vara sådan att läsaren förstår sammanhanget, t.ex. vad som har hänt eller vad den förlorade informationen handlar om. Tydliga råd om hur man bör skriva finns i *Myndigheternas skrivregler*.⁴⁴

Det får inte finnas tvetydigheter i texten. Låt gärna en kollega kritiskt granska den. Tänk på att mottagaren inte är insatt i ärendet eller militära förhållanden. Något som är självklart för den lokala säkerhetsorganisationen är det inte för en försvarsjurist på Högkvarteret, en säkerhetspolis på Säkerhetspolisen eller en åklagare. En begriplig menbedömning med tillräcklig information sparar tid.

Använd inte militära förkortningar på förband, materiel, verksamhet etc. Om militära förkortningar behöver användas måste de skrivas ut första gången, t.ex. inom parenteser.

Rekommenderad indelning av en preliminär menbedömning:

- Sammanfattning
- Bakgrund
- Sekretessbedömning
- Menbedömning
- Hemställan
- Beslut
- Sändlista

En slutlig menbedömning är en självständig handling som ska innehålla alla nödvändiga detaljer för att förstå om en hemlig uppgift har röjts, vad som har hänt och hur uppgiften har röjts. Det betyder att det inte är tillräckligt att hänvisa till innehållet i den preliminära menbedömningen. Den som utarbetar en slutlig menbedömning äger också rätten att kritiskt granska det som står i den preliminära menbedömningen, ställa frågor om händelsen, de röjda uppgifterna och komma till andra slutsatser än vad man gjort i den preliminära menbedömningen. Om detta skiljer sig åt ska det förklaras i den slutliga menbedömningen.

En upprättad preliminär eller slutlig menbedömning är en allmän handling och ska diarieföras i it-systemet VIDAR. En menbedömning innehåller normalt uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § OSL. Endast ett it-system som är godkänt för behandling av sådana uppgifter får användas för att skriva bedömningen. Ersättningsblad används i VIDAR om menbedömningen innehåller sådana uppgifter.

---

⁴⁴ Finns att hämta som [PDF på Emilia](#) och [internet](#).

HANDBOK

11.1 Sammanfattning

Kort sammanfattning av menbedömningen. Det viktigast här är att sekretessen för de röjda uppgifterna framgår samt vilket högsta men de röjda uppgifterna medför (exempel 11:1).

Exempel 11:1

*Försvarsmakten gör bedömningen att uppgifterna, beskrivna nedan, omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och rör rikets säkerhet. Om uppgifterna har röjts för obehörig kan det vid tidpunkten för röjandet ha medfört ett **synnerligt men** för rikets säkerhet. Denna slutliga menbedömning är tillika en anmälan enligt 10 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633).*

Beroende på hur komplext ett menbedömningsärende är kan sammanfattning och bakgrund skrivas samman (exempel 11:2).

Exempel 11:2

*Utkast till 14 hemliga handlingar (förtecknade i bilaga 1) har slängts i en återvinningsbehållare för pappersåtervinning. Uppgifterna har röjts eftersom personal på pappersåtervinningsföretaget XYZ har läst handlingarna. Försvarsmakten gör bedömningen att det i samtliga handlingar förekommer uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och som rör rikets säkerhet. Försvarsmakten bedömer att röjandet av uppgifterna i handlingarna vid tidpunkten för röjandet har medfört ett **inte obetydligt men** för rikets säkerhet.*

Denna slutliga menbedömning är tillika en anmälan enligt 10 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) samt anmälan om brott mot 19 kap. 9 § brottsbalken.

11.2 Bakgrund

Ange i detalj vilken informationsbärare som innehåller de röjda uppgifterna, t.ex. allmän handling, inlägg i ett socialt medium eller tidningsartikel. Ange i detalj referens till den informationsbärare som innehåller de röjda uppgifterna, t.ex. diarie-nummer, dokumentdatum, handlingsrubrik och vilken myndighet som har upprättat handlingen.

Om de röjda uppgifterna inte finns i en allmän handling är det lämpligt att bifoga en utskrift. Om det är fråga om uppgifter som muntligen röjts får uppgifterna beskrivas eller anges på ett sätt så att läsaren förstår sammanhanget och de röjda uppgifterna.

En läsare ska från beskrivningen av omständigheterna förstå hur röjandet har gått till och när röjandet ägde rum, t.ex. för vilken obehörig person som den hemliga uppgiften har uppenbarats eller avslöjats för (exempel 11:3 och exempel 11:4).

Omständigheterna för röjandet är väsentlig för att Säkerhetspolisen och åklagare ska kunna bedöma den brottsliga gärningen. Läsaren använder beskrivningen av omstän-

HANDBOK

digheterna för att bedöma om den inträffade händelsen uppfyller villkoren i straffbestämmelser för att vara ett brott.

Beskriv kortfattat kända fakta om händelsen där uppgiften röjdes. Undvik spekulationer om vad som kan ha hänt. Ange inte identifieringsuppgifter om vem som kan ha skuld till röjande i en menbedömning. Identifieringsuppgifter ska istället finnas i säkerhetsrapporten för händelsen som menbedömningen handlar om (avsnitt 4.1) eller i en anmälan till Säkerhetspolisen (avsnitt 13.1).

Underlag till omständigheter hämtas från säkerhetsrapporten och den utredning som genomförts för händelsen. Omständigheterna för röjandet kan beskrivas som händelseförlopp i kronologisk ordning. Tidpunkter eller tidsperioder måste anges om de är kända. Beskriv kortfattat varför uppgifterna anses som röjda. Det måste framgå att uppgifterna har röjts.

Exempel 11:3

De hemliga handlingarna (utkast) har under perioden 8 februari-2 mars slängts i en återvinningsbehållare för pappersåtervinning. Det är inte klarlagt var på förbandet som behållaren var placerad. Pappersåtervinningsföretaget XYZ har den 7 mars hämtat förbandets återvinningsbehållare och transporterat behållarna till företagets uppsamlingsplats för returpapper på Lindhagensgatan 72 i Y-stad. När behållarna tömdes på uppsamlingsplatsen upptäckte en av företagets anställda att en av behållarna innehöll dokument som var märkta HEMLIG/SECRET. Den anställde samlade ihop dokumenten och läste dem i företagets lunchrum. Han visade upp handlingarna för kolleger som också läste handlingarna. Företagets platschef kontaktade förbandets säkerhetschef den 14 mars och berättade om det inträffade. Samma dag åkte säkerhetschefen till företagets uppsamlingsplats för att ta tillbaka handlingarna. Kontaktinformation för platschefen är ...

HANDBOK

Exempel 11:4

Den hemliga handlingen "Försvarsplanering Västra Götaland" (FM2016-99999) förvarades i en portfölj som glömdes kvar på tåget mellan Stockholm och Göteborg den 16 juni 2015. Personen som medförde portföljen upptäckte inte förlusten av portföljen förrän han kom fram till Göteborgs garnison ca kl. 1200. Personen åkte då tillbaka till Göteborgs centralstation och frågade där efter portföljen. Han kontaktade även Bagport Sweden AB (SJ leverantör av hittegods) samma dag och följande dag utan resultat.

Informationsavdelningen på Försvarsmaktens högkvarter kontaktades den 18 juni av kvällstidningen X-pressen som frågade om Försvarsmaktens personal fick ta med sig hemliga handlingar. X-pressen publicerade den 19 juni ett uppslag med nyheten att en tågresenär hittat portföljen med den hemliga handlingen och läst den. X-pressens artikel innehöll ett foto på handlingens förstasida där flertalet av uppgifterna på sidan är läsbara. Artikeln beskriver även innehållet på övriga sidor i handlingen.

Omständigheter som är knapphändigt eller otydligt beskrivna kan leda till att rättsväsendet inte genomför någon undersökning om brott (exempel 11:5).

Exempel 11:5

Omständigheter

En hemlig handling (en sida ur ovan nämnda handling) upptäcktes i ett olåst kontorsutrymme i [ ] av bevakningspersonal och omhändertogs. Sidan var en "svartkopia". Handlingen hade kopierats på en icke godkänd koptiator. Den anställde hade behov av handlingen för att genomföra sin tjänst.

Knapphändig och otydlig beskrivning av omständigheter för röjandet. Så här får man inte skriva.

Om omständigheterna för ett röjande är okända måste det anges. Har man i en preliminär menbedömning kommit så här långt och konstaterar att omständigheterna för ett röjande inte följer rättspraxis, kan man normalt avbryta menbedömningen. Formuleringen i exempel 11:6 kan vara nödvändig i det fall en slutlig menbedömning behöver korrigera en preliminär menbedömning som har skickats till Säkerhetspolisen.

Exempel 11:6

Försvarsmakten har ingen kunskap om att den förlorade handlingen har röjts för någon obehörig under sådana omständigheter att man måste räkna med att den obehörige kommer att ta del av uppgifterna i handlingen.

Ange referens till den säkerhetsrapport som händelsen är dokumenterad i. Det underlättar arbetet i Försvarsmakten att bedöma om menbedömningen är tillräcklig, t.ex.

HANDBOK

inför en anmälan till Säkerhetspolisen. Det underlättar också arbeten där man i efterhand ska undersöka händelser eller menbedömningar och behöver se hur de hänger ihop. Referensen till rapporten kan t.ex. anges som en fotnot (exempel 11:7).

Exempel 11:7

Den hemliga handlingen "Försvarsplanering Västra Götaland" (FM2016-99999) förvarades i en portfölj som glömdes kvar på tåget mellan Stockholm och Göteborg den 16 juni 2015.¹

¹ *Säkerhetsrapport "150620 MR M SÄKR 01".*

11.3 Sekretessbedömning

Ange vilka typer av uppgifter som har röjts. Det kan vara lämpligt att använda en numrerad lista (exempel 11:8).

Exempel 11:8

De röjda uppgifterna omfattar:

- A. Uppgifter om förberedda anordningar för förstöring av vägbroar i dåvarande försvarsområde 43 (Fo 43), vilket motsvarar Södermanlands län.*
- B. Uppgifter om krigsplanläggning för 43:e försvarsområdesstabsbataljonen (43.fostabsbat).*
- C. Uppgifter om byggnad- och reparationstjänstens behov av lastbilar i dåvarande Fo 43.*

Efter att man har angett vilka typer av uppgifter som har röjts följer sekretessbedömningen av samtliga typer (exempel 11:9 och exempel 11:10). I kapitel 8 beskrivs metod för sekretessbedömning.

En sekretessbedömning kan med fördel skrivas på formen:

<X> rör verksamhet för att försvara Sverige. <FÖRKLARING>. Ett röjande av uppgifterna om <X> kan antas skada landets försvar. <ORG> bedömer att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och rör rikets säkerhet.

Exempel 11:9

Radarsensorns förmåga i robotsystemet ARNE rör verksamhet för att försvara Sverige. Uppgifterna om radarsensorns förmåga ger andra stater möjlighet att ta fram motmedel (störsändare) som motverkar radarsensorn. Ett sådant motmedel skulle innebära att materielsystemet inte längre kan användas för att bekämpa en angripare. Ett röjande av uppgifterna om radarsensorns förmåga kan antas skada landets försvar. Försvarmakten bedömer att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och rör rikets säkerhet.

Exempel 11:10

Uppgifterna i punkten A rör verksamhet för att försvara Sverige. Förberedda anordningar för förstöring av vägbroar syftar till att försvåra en fiendes möjligheter att genomföra militära transporter. Uppgifterna beskriver vilka broar som har förberedda anordningar för förstöring i dåvarande Fo 43. Uppgifterna underlättar en fiendes planering att genomföra militära operationer och kan även användas av en fiende för förstöra broarna. Uppgifterna behövs för att Försvarmakten ska kunna planera operationer för att skydda Sverige och har en lång tids skyddsvärde. Ett röjande av uppgifterna kan antas skada landets försvar. Försvarmakten bedömer att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och rör rikets säkerhet.

Uppgifterna i punkterna B och C rör verksamhet och organisation för försvaret av Sverige som är avvecklade. Uppgifterna rör inte längre något aktuellt förhållande och kan inte längre antas skada landets försvar. Försvarmakten bedömer att uppgifterna inte omfattas av någon sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen.

Sekretessbedömningen måste innehålla en bedömning om sekretess för den aktuella uppgiften med hänvisning till en sekretessbestämmelse i OSL. Sekretessbedömningen måste vara begriplig för läsaren (exempel 11:11).

Exempel 11:11

Sekretessbedömning

Dokumentet på USB-minnet innehöll enligt uppgiftslämnaren ett utkast på stridsplan [ ]. Dokumentet bedöms vara utarbetat mellan 2010 och 2011. Plan samt förbandssammansättning har förändrats sedan dokumentet upprättats.

Inga andra dokument har enligt uppgift från förband sparats på USB-minnet.

Beslut slutlig menbedömning

[ ] gör bedömningen att handlingen innehållit uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15 kap 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Uppgifterna är enligt förbandet dock gamla och ej längre aktuella vid tidpunkten för röjandet, därigenom bedöms menet till **RINGA MEN** för rikets säkerhet om obehörig tagit del av dokumentet.

Menbedömning med oklart innehåll. Sekretessbedömning innehåller inte någon sekretessbedömning. Så här får man inte skriva.

11.4 Menbedömning

Beskriv för varje typ av uppgift utförligt konsekvenserna av ett röjande. Ange på vilket sätt som ett röjande av uppgifterna medför ett men för rikets säkerhet. I kapitel 9 beskrivs metod för att motivera ett men.

Det heter *slutlig menbedömning*. Skriv ”slutlig”. Skriv inte ”slutgiltig”.

Omfattningen av ett men ska motiveras.⁴⁵ Det är inte tillräckligt att endast skriva ut omfattningen av ett men (exempel 11:12).

Exempel 11:12

Menbedömning

Menet bedöms till **BETYDANDE MEN**.

Menbedömning som saknar motivering. Så här får man inte skriva.

En menbedömning ska precisera vilka av de röjda uppgifterna som omfattas av någon sekretess enligt OSL, om de rör rikets säkerhet och i sådant fall vilket men röjandet ger. Uppgifter som inte omfattas av någon sekretess enligt OSL kan inte medföra något men (exempel 11:11 och exempel 11:13).

⁴⁵ 4 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

Exempel 11:13

Sekretessbedömning

Dokument 1. Transportbeställning för [ ] är klassificerad som öppen.
Dokument 2. Stabsorder [ ] är klassificerad som öppen.
Dokument 3. FRAGO [ ] är klassificerad som öppen.

Ovanstående dokument reglerar hur och när krigs- och mobiliseringsplanläggningen ska ske. Dokumenten avslöjar inte resultatet av genomförd krigs- eller mobplan.

Beslut slutlig menbedömning

Om informationen kommit obehörig till del bedömer [ ] menet som
INTET till **RINGA MEN**.

Menbedömning som kommit fram till att röjandet av uppgifter som inte omfattas av någon sekretess medfört ett ringa men. Så här får man inte skriva.

11.5 Hemställan

”Ett ärende om skadebedömning ska beredas av den organisationsenhet i vars verksamhet en uppgift kan ha röjts.

Organisationsenhetens beredning ska resultera i dels en preliminär bedömning av skadan eller menet, dels en begäran om slutlig bedömning till den enhet i Försvarmakten som chefen för den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten har bestämt.”

5 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

En preliminär menbedömning ska innehålla en hemställan om slutlig menbedömning. Hemställan riktas till den enhet i Försvarmakten som, för det aktuella fallet, har till uppgift att genomföra slutlig menbedömning (exempel 11:14 och exempel 11:15). En lämplig placering är före beslutet.

Då en preliminär menbedömning alltid innehåller en hemställan kommer handlingstypen för den vara hemställan.⁴⁶

Exempel 11:14

XYZ-regementet hemställer att MR M J2 ska genomföra slutlig menbedömning.

⁴⁶ Bilaga 2 till H FM DÄR.

Exempel 11:15

SFL hemställer att MUST SÄKK ska genomföra slutlig menbedömning.

11.6 Beslut

En menbedömning fastställs med en beslutsmening (exempel 11:16). Det är chefen för en organisationsenhet, eller den han eller hon utser i ett särskilt beslut, som beslutar om en preliminär menbedömning. Med organisationsenhet avses här även kontingent eller förband i en internationell militär insats.

Hur en beslutsmening ska utformas står i avsnitt 11.6 och bilaga 3 i H FM DÄR.

Exempel 11:16

Denna hemställan har beslutats av överste XX. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit major YY.

Om upplysningar har inhämtats från sakkunniga som inte är närvarande vid föredragningstillfället, och deras namn inte framgår i övriga delar av menbedömningen, är det lämpligt att ange personernas namn före beslutsmeningen (exempel 11:17).

Exempel 11:17

I beredningen av detta ärendet har deltagit överstelöjtnant AA och radioexperten BB. Denna hemställan har beslutats av överste XX. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit major YY.

En slutlig menbedömning är ett svar på en preliminär menbedömning. Handlingstypen för en slutlig menbedömning är då yttrande (exempel 11:18).

Exempel 11:18

Detta yttrande har beslutats av överste Anders Edholm. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit Kim Hakkarainen.

11.7 Sändlista

En preliminär menbedömning ska alltid ställas till den enhet som ska bereda den slutliga menbedömningen (avsnitt 6.7).⁴⁷ En slutlig menbedömning ska alltid ställas till den enhet som begärt den slutliga menbedömningen.

Om ett men i en slutlig menbedömning har bedömts vara mer än ringa ska den slutliga menbedömningen lämnas till Säkerhetspolisen.⁴⁸

⁴⁷ 5 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.

⁴⁸ Sidan 4 i Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar (2013-11-11 FM2013-2582:1).

HANDBOK

Kopia på en slutliga menbedömningen ska alltid, oavsett bedömt men, lämnas till HKV INSS J2 och MUST SÄKK, i första hand med it-systemet IS UNDSÄK.⁴⁸

Kopia på en preliminär menbedömning bör alltid lämnas till MUST SÄKK, i första hand med it-systemet IS UNDSÄK.

12 Yttrande över men till en annan myndighet

”Har en annan myndighet begärt Försvarmaktens yttrande i ett ärende som rör menbedömning ska den organisationsenhet som har fått denna begäran besluta yttrandet i samråd med den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten i Högkvarteret.

Avser en annan myndighets begäran om yttrande en skadebedömning i övrigt ska organisationsenheten besluta yttrandet i samråd med den enhet i Högkvarteret som har sakansvaret för det ämnesområde som den röjda uppgiften hör till.

Ett yttrande enligt första eller andra stycket får inte beslutas utan att chefen för juridiska staben i Högkvarteret har godkänt den slutliga utformningen av yttrandet, såvida det inte föreligger något men eller någon skada.”

8 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

”Chefen för juridiska staben i Högkvarteret ska genast informeras när ett yttrande enligt 8 § i detta kapitel har begärts.

Chefen för juridiska staben ska informera myndighetens ledning om det aktuella ärendet bedöms vara av större vikt för Försvarmakten.”

9 § Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

När en annan myndighet har förlorat hemliga uppgifter kan de komma att kontakta Försvarmakten för att höra vad Försvarmakten har för uppfattning om sekretess och eventuellt men som de förlorade uppgifterna. Ett sådant ärende kan t.ex. bestå av att Säkerhetspolisen utreder en förlust av hemliga uppgifter som rör Försvarmakten och därför begär Försvarmaktens yttrande.

Ett yttrande ska inte genomföras i form av preliminär- och slutlig menbedömning, eftersom förlusten inte har ägt rum i Försvarmakten. Tillräcklig kvalitetssäkring sker i och med att MUST SÄKK och att HKV LEDS JUR deltar i beredningen av yttrandet.

13 Polisanmälan

13.1 Anmälan till Säkerhetspolisen

”Om en hemlig uppgift kan ha röjts ska det skyndsamt anmälas till Säkerhetspolisen, om röjandet kan antas medföra men för rikets säkerhet som inte endast är ringa.”

10 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633)

Säkerhetspolisen har tagit fram en vägledning för anmälan om brott mot 19 kap. brottsbalken.⁴⁹ I vägledningen framgår att Säkerhetspolisen efterfrågar:

- Vilket eller vilka brott som avses.
- Kort sammanfattning av misstänkt brottsligt händelseförlopp.
- Tidpunkt eller tidsperiod för när det misstänkta brottet begåtts.
- Omfattning av men för en röjd uppgift.
- Beskrivning av vad det är för typ av uppgift som har röjts.
- Vilken myndighet etc. som har upprättat den röjda uppgiften.
- Referenser till den röjda uppgiften i form av diarienummer, dokumentdatum, handlingsrubrik och vilken myndighet som har upprättat handlingen.
- I vilken form som den röjda uppgiften hanterades i, t.ex. pappershandling eller i digital form.
- Namn och kontaktuppgifter till den person som Säkerhetspolisen ska kontakta i ärendet (anmälare).
- Namn och kontaktuppgifter till andra personer som kan tillföra relevant information till ärendet, t.ex. den som kan antas vara ansvarig för röjandet, vittnen och säkerhetschefen.

Annan tillgänglig information i ärendet, t.ex. säkerhetsrapport och samtalsanteckningar kan överlämnas till Säkerhetspolisen vid en anmälan eller vid en senare tidpunkt.

En anmälan till Säkerhetspolisen kan göras till Säkerhetspolisens huvudkontor i Stockholm eller Säkerhetspolisens regionala kontor. Huvudkontoret och de regionala kontoren nås på telefonnummer 010-568 70 00.

FARA!

En anmälan om brott mot Sveriges säkerhet får inte lämnas till Polismyndigheten (den s.k. öppna polisen). Anmälan ska alltid lämnas till Säkerhetspolisen.

En preliminär eller slutlig menbedömning kan tillika vara en anmälan till Säkerhetspolisen (exempel 13:1). Ett annat sätt är att upprätta anmälan som en egen handling och bifoga menbedömningen och andra relevanta handlingar.

⁴⁹ Vägledning vid anmälan om brott mot BrB 19 kap (Säkerhetspolisen 2010-06-07 AD400-6353-10).

Exempel 13:1

Denna menbedömning utgör tillika en anmälan enligt 10 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633).

Innehållet i en menbedömning eller en anmälan innehåller vanligtvis uppgifter som omfattas av sekretess enligt OSL.

13.2 Anmälan till Polismyndigheten

Om det kan antas att en utrikesklassificerad eller sekretessklassificerad uppgift har röjts och att en anställd kan antas ha begått brott mot tystnadsplikten (20 kap. 3 § brottsbalken) eller något annat brott får chefen för organisationsenheten göra en polisanmälan.

13.3 Rutin för samråd vid anmälan

”Om en menbedömning, preliminär eller slutlig, föranleder en anmälan till Säkerhetspolisen enligt 10 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633), ska samråd ske med den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten samt juridiska staben i Högkvarteret innan anmälan sker. Vid brådskande fall, där samråd inte är möjligt, ska den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten samt juridiska staben i Högkvarteret skyndsamt informeras om anmälan.

Förfarandet i första stycket gäller även när en skadebedömning i övrigt, preliminär eller slutlig, ger anledning till en polisanmälan.”

7 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar

Syftet med samrådet i bestämmelsen ovan är att bedöma om det finns fog för att göra en anmälan. Ett annat syfte är att säkerställa kvaliteten i anmälningarna så att Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten får ett underlag som går att använda.

HKV LEDS JUR måste känna till när Försvarsmakten anmäler ärenden till Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten då man ofta kontaktas av dessa myndigheter i rättsliga frågor. I domstol företräds Försvarsmakten av chefsjuristen. Ytterligare ett syfte med samrådet är att bedöma om någon annan ska fatta beslut om en slutlig menbedömning. MUST i samråd med HKV LEDS JUR kan besluta om vem som i ett enskilt fall ska fatta ett beslut om slutlig menbedömning.

För att det i efterhand ska gå att förstå hur ett ärende har hanterats är det nödvändigt att resultatet av samrådet dokumenteras, t.ex. som tjänsteanteckning i ärendet. Om ett samråd resulterar i ett nekande är det viktigt att detta framgår i anteckningen.

HANDBOK

Med *brådskade fall* avses fall där det finns fara för att den brottsliga verksamheten fortsätter. I sådana fall syftar anmälan även till att uppmärksamma Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten på verksamheten så att den kan förhindras.

Observera!

Samråd med MUST och HKV LEDS JUR bör genomföras innan en slutlig menbedömning beslutas.

Följande rutin bör användas för samråd och orienteringar vid anmälan till Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten. Rutinen bör användas av alla organisationsenheter. Rutinen bör även användas för anmälan som avser de enheter som anges i avsnitt 6 i C MUST beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar⁵⁰, dvs. specialförband, enheter i internationell militär insats, MUST, SFL, övriga delar av HKV, all verksamhet vid FMTIS och militärregionstabler.

1. Handling i IS UNDSÄK med polisanmälan, och den men- eller skadebedömning som anmälan avser, rekommenderas till:
  - HKV MUST SÄKK SÄKS C
  - HKV MUST SÄKK SÄKS C STF
  - HKV MUST SÄKK SÄKS INFOSÄK C
  - HKV JURS OP ALLA⁵¹

Befattningarna vid MUST SÄKK måste ha behörighet att ge andra befattningar behörighet till handlingen, eftersom samrådet oftast hanteras av en informations-säkerhetsspecialist eller jurist. Det är lämpligt att ge skrivbehörighet så att MUST SÄKK och HKV LEDS JUR kan lämna synpunkter i handlingen.

2. Organisationsenheten påtalar därefter behovet av samråd genom att e-posta i FM AP till enhetsbrevlådorna:
  - HKV EBL - MUST SÄKK SÄKS (must-sakk-saks@mil.se) och
  - HKV EBL - LEDS JUR Op (leds-jur-op@mil.se).

Är ärendet brådskande kan telefonkontakt tas med C MUST SÄKK SÄKS, stf C MUST SÄKK SÄKS eller VB MUST.

3. Om polisanmälan till Säkerhetspolisen rör specialförband, enheter i internationell militär insats, MUST, SFL, övriga delar av HKV, all verksamhet vid FMTIS och militärregionstabler orienterar den anmälade enheten *inte* J2 vid den militärregionstab som enheten tillhör.

⁵⁰ 2013-11-11 FM2013-2582:1.

⁵¹ Behörighetsmallen i IS UNDSÄK har när detta skrivs ännu inte ändrats efter de benämningar som gäller för Högkvarterets organisation.

HANDBOK

I övriga fall orienterar den anmälade enheten J2 vid den militärregionstab som enheten tillhör.

4. MUST SÄKK och HKV LEDS JUR bedömer om anmälan behöver kompletteras och ger organisationsenheten råd om ändringar samt meddelar om anmälan kan ske.

Utöver denna rutin kan det finnas andra rutiner, t.ex. inom en organisationsenhet eller mellan en militärregionstab och HKV INSS J2.

Bilaga – Lathund menbedömning

LATHUND MENBEDÖMNING

Tänk på att svaren på frågorna kan omfattas av sekretess enligt OSL.

1

Vilken uppgift har röjts?

Ange så exakt som möjligt vilken uppgift det är fråga om, t.ex. genom att markera uppgiften i kopia av handling eller utskrift av e-post, eller beskriva en muntlig uppgift.

2

Hur gick röjandet till?

Beskriv kända omständigheter för röjandet. Uteslut information som redan beskrivits i säkerhetsrapporten för händelsen.

Använd stödfrågorna: →

- Vad har hänt?
- Vilka personer är iblandade?
- När hände det?
- När upptäcktes det?
- Hur hände det?
- Vem har haft tillgång till uppgiften?
- Har uppgiften avslöjats eller uppenbarats för en obehörig person?
- Vad tyder på att uppgiften inte är röjd?
- När inventerades handlingen eller lagringsmediet senast?

3

Varifrån kommer den röjda uppgiften?

Ange den ursprungliga källan till uppgiften, t.ex. egen eller annan organisationsenhet, myndighet eller stat.

4

Vilken sekretess omfattas den röjda uppgiften av?

Beskriv på vilket sätt som uppgiften omfattas av sekretessen. Använd den förklarande texten på baksidan som stöd.

5

Medför röjandet ett men för rikets säkerhet, och i så fall vilket?

Beskriv på vilket sätt uppgiften medför menet. Menet ska ställas i relation till rikets samlade försvarsansträngningar. Använd den förklarande texten på baksidan som stöd.

2017-05-05

Försvarsekretess (15 kap. 2 § OSL)

Sekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs.

Totalförsvaret = verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig.

Uppfylls något av villkoren för vad uppgiften handlar om?

Uppfylls något av villkoren för vad uppgiften skadar?

Utrikessekretess (15 kap. 1 § OSL)

Sekretess gäller för uppgift som rör Sveriges förbindelser med en annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs.

Uppfylls något av villkoren för vad uppgiften handlar om?

Uppfylls något av villkoren för vad uppgiften skadar?

Synnerligt men för rikets säkerhet

Förväntade konsekvenser medför en synnerligt negativ effekt. Konsekvenserna innebär synnerligen allvarliga negativa effekter av stor omfattning, under lång tid och utgör ett direkt hot mot organisationen. Konsekvenserna är inte begränsade till enstaka förmågor eller funktioner inom organisationen.

Betydande men för rikets säkerhet

Konsekvenserna är allvarliga, av stor omfattning eller av väsentlig art och innebär ett direkt hot, om än mot avgränsade förmågor eller funktioner inom organisationen.

Inte obetydligt men för rikets säkerhet

Förväntade konsekvenser är inte obetydliga och äventyrar, vållar skada, hindrar, underlättar, innebär större avbrott samt medför påtagliga negativa effekter om än i begränsad omfattning.

Ringa men för rikets säkerhet

Förväntade konsekvenser är ringa och begränsas till att påverka, försvåra, hindra, undergräva, misskreditera eller störa verksamheten i mindre omfattning.

Sakregister/index

- 15 kap. 1 § OSL, 38, 40
 15 kap. 2 § OSL, 37, 40, 48
 18 kap. 8 § OSL, 40, 47
 aggregation, 46
 aktörers förmåga, 36
 anmälan till FPAN, 25
 anmälan till Polismyndigheten, 60, 61
 anmälan till Säkerhetspolisen, 25, 26, 30, 33, 59, 60, 61
 anställds misskötsamhet, 24
 beslutsmening, 35, 56
 betydande men. *Se* H SÄK Sekrbed A.
 brott mot tystnadsplikt, 60
 brottsbalken, 9, 10, 11, 27, 59
 brådsakande fall, 33, 61
 chefsamtal, 16, 23
 erfarenhetshantering, 26
 exempel
   avsked p.g.a. felaktig hantering av hemliga handlingar, 26
   beslutsmening, 56
   brister i nyckelhantering, 17
   facktidskrift, 14
   förlust av hemlig handling under tjänsteresa, 25
   hemlig handling kan inte visas upp vid inventering, 16
   hemlig handling kan inte visas upp vid återlämning, 15
   hemställan, 55, 56
   kopiator med fast monterad hårddisk, 19
   okrypterad kommunikation över Internet, 17
   olåst säkerhetsskåp, 19
   sakägarjämv, 30
   samförvaring, 15
   sida ur en hemlig handling hittas i utrymme, 19
   spekulation om händelseförlopp, 36
   stöld av okrypterad dator i bostad, 18
   säkerhetslogg, 17, 20
   uppställning sekretessbedömning, 52, 53
   USB-minne hittas på bibliotek, 15
   vapenkassuner, 47
 fasta försvarsanläggningar, 40
 FPAN, 18, 23, 24, 25
 främmande makt, 10, 41
 Fälthandbok Undersökningsmetodik, 22
 Försvarsmaktens
   personalansvarsnämnd, 24, *Se* FPAN
   försvarssekretess. *Se* 15 kap. 2 § OSL
   geografisk information, 40
   gå främmande makt tillhanda, 10, 11
   hemlig natur, 11
   hemställan, 30, 31, 35, 55
   HKV AVD Säk, 32
   HKV INSS J2, 57, 62
   HKV LEDS JUR, 23, 25, 27, 32, 33, 58, 60, 61, 62
   Högsta domstolen, 13
   icke obetydligt men. *Se* H SÄK Sekrbed A.
   inget men, 42
   insatschefen, 30, 32
   integritetskränkningar, 27, 41
   internationell militär insats, 56
   intervjuteknik, 22
   IS UNDSÄK, 22, 57, 61
   kontingent, 56
   korrigerande åtgärder efter informationsförlust, 23
   men för rikets säkerhet, 27, 41, 59
   menbedömning, 27
   men-rekvisitet, 10
   militärgeografiska förhållanden, 40
   militärtekniska forskningsresultat, 40
   mineringar och andra hinder, 40
   motivera men, 41
   motivering av skada, 47
   MR J2, 23, 32, 33, 62
   muntligt röjande, 39, 49

HANDBOK

- MUST SÄKK, 22, 23, 25, 28, 31, 33, 56, 57, 58, 61, 62
- obehörig befattning med hemlig uppgift, 9, 11
- okända omständigheter för röjande, 51
- omfattningen av ett men, 27, 41, 44, 54
- omständigheter för röjande, 22, 25, 45, 49, 50, 51
- personliga förhållanden, 27
- personnummer, 22
- persons identitet, 22, 31, 34, 35, 50
- personuppgiftsbehandling, 22
- Polismyndigheten, 59
- preliminär menbedömning
- arbetsgång, 29
  - innehåll, 34
- ringa men. *Se* H SÄK Sekrbed A.
- röjanderekvisitet, 13
- röjning genom
- socialt medium, 34, 49
  - tidningsartikel, 14, 34, 49
- röjning vid
- arkiv, 31
  - avvecklad organisationsenhet, 30
  - expedition, 31
  - FMTIS, 32, 33, 61
  - HKV, 30, 32
  - internationell militär insats, 32, 61
  - MUST, 30, 32, 61
  - organisationsenhet där MR ingår, 32, 61
  - SFL, 30, 32, 33
  - specialförband, 32, 61
- sabotage, 12
- sammanfattning av menbedömning, 49
- samråd vid anmälan till
- Polismyndigheten, 60
- samråd vid anmälan till
- Säkerhetspolisen, 60
- sekretessbedömning, 23, 34, 37, 52, 53, 54
- sekretessklassificerade uppgifter, 60
- sekretesstider, 39, 40
- SFL, 32
- skadebedömning, 9, 14, 18, 27, 28, 31
- slutlig menbedömning, 56
- arbetsgång, 31
  - innehåll, 34
- slutlig skadebedömning, 27
- spioneri, 9, 10, 12
- Sveriges samlade försvarsansträngningar, 42
- Synnerligt men. *Se* H SÄK Sekrbed A.
- Säkerhetspolisen, 9, 25, 33, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 58, 59, 61
- säkerhetsrapport, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 29, 34, 36, 50, 51, 59
- säkerhetssamtal, 16, 18, 23
- säkerhetsskydd, 12, 24, 35
- säkerhetsskyddsbeslut i personärende, 24
- säkerhetsunderrättelsetjänst, 26
- sändlista, 56
- särskilda underrättelseuppgifter (S-und), 33
- tidpunkt för röjande, 45
- underhållsanläggningar, 40
- underrättelseverksamhet, 40
- upplysningar från sakkunniga, 23, 31, 35, 56
- utrikesklassificerade uppgifter, 28, 60
- utrikessekretess. *Se* 15 kap. 1 § OSL
- VIDAR, 22, 48
- vårdslöshet med hemlig uppgift, 9, 11, 12, 18
- ytrande från den som har lämnat uppgift, 31
- Åklagarmyndigheten, 25
- åtgärdsplan, 24
- äldre handlingar, 39

Bildförteckning

I denna publikation förkommer följande bilder med verkshöjd;

Bild nr	Fotograf/Illustratör	Notering bildavtal
1	Bild på omslag, Johan Lundahl/Combat Camera/Försvarmakten	Försvarmakten, Omslag gjort av FMV FSV GP enligt avtal
4:1	Kim Hakkarainen/Försvarmakten	Bildavtal i ärendet
6:1	Kim Hakkarainen/Försvarmakten	Bildavtal i ärendet
8:1	Kim Hakkarainen/Försvarmakten	Bildavtal i ärendet
9:1	Kjell Ström/Försvarmakten	
9:2	Kim Hakkarainen/Försvarmakten	Bildavtal i ärendet

Källförteckning

I den här utgåvan av handboken har följande källor använts:

Berggren m.fl. *Brottsbalken* (1 januari 2017, Zeteo) kommentarerna till 19 kap.

Ds 2016:22. *Polisens tillgång till information om vissa it-incidenter*. E-bok.

Högsta domstolens dom Mål nr B5-90. NJA 1991 s. 103. *Fråga om innebörden av uttrycket röjer uppgift i 19 kap. 9 § BrB (vårdlöshet med hemlig uppgift)*.
<http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/> (Hämtad 2017-05-02).

Proposition 1979/80:2 del A. *Förslag till sekretesslag m.m.* E-bok.

Proposition 2013/14:51. *Förstärkt skydd mot främmande makts underrättelseverksamhet*.

Regeringen. *Riktlinjer för den militära säkerhetstjänsten*. Bilaga 4 till Försvarsmaktens regleringsbrev avseende budgetåret 2016.
<http://www.esv.se/pages/regleringsbrevbilaga.aspx?RegleringsbrevBilagaId=5496&File=Riktlinjer+för+militär+säkerhetstjänst.doc> (Hämtad 2017-05-03).

Språkrådet. 2014. *Myndigheternas skrivregler*. 8. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB/Fritzes. E-bok.

Stockholms tingsrätt dom Mål nr B 4241-12, 2012.

Svea hovrätt dom Mål nr B 6253-12, 2013.

Säkerhetspolisen. *Vägledning vid anmälan om brott mot BrB 19 kap.* 2010-06-07 AD400-6353-10.

SOU 2012:95. *Utredningen om förstärkt skydd mot främmande makts underrättelseverksamhet. Spioneri och annan olovlig underrättelseverksamhet*. E-bok.

Källor inom Försvarsmakten

Begäran om slutlig skadebedömning som inte är menbedömning (HKV 2003-02-21 10 800:63110), HKV LEDS JUR.

Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar (2013-11-11 FM2013-2582:1), HKV MUST.

Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid FMTM (HKV 2010-06-30 H/S 10 817:81235), HKV MUST.

HANDBOK

Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid HKV INSS SFL (HKV 2010-06-30, H/R 10 817:81236), HKV MUST.

Beslut om handläggning av ärenden rörande menbedömningar vid MUST (HKV 2010-06-30 H/R 10 817:81237), HKV MUST.

HKV Rutinhandbok, HKV.

PM Seminarium om utveckling av menbedömningsprocessen (2015-05-19), HKV MUST.

Rutin för nödvändighetsbedömning enligt PUL UNDSÅK (FM2016-14391:1), HKV MUST.

Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i denna handbok

1962:700	19 kap. Brottsbalken
1982:80	Lagen om anställningsskydd
1999:627	Säkerhetsskyddslagen
1999:633	Säkerhetsskyddsförordningen
2007:1266	Förordning med instruktion för Försvarmakten
2014:1103	Förordning med instruktion för Säkerhetspolisen
FFS 1997:2	Försvarmaktens föreskrifter för Försvarmaktens personal
FFS 2015:2	Försvarmaktens föreskrifter om säkerhetsskydd
FIB 2006:2	Försvarmaktens interna bestämmelser om IT-säkerhet.
FIB 2010:8	Försvarmaktens interna bestämmelser om Försvarmaktens personalansvarsnämnd
FIB 2015:2	Försvarmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd och skydd av viss materiel.
FIB 2015:3	Försvarmaktens interna bestämmelser om skade- och menbedömningar.
Handbok	Dokument och ärendehantering, 2013
Handbok	Försvarmaktens säkerhetstjänst Säkerhetsprovning, 2017
Handbok	Jäv, bisyssla och muta, 2015
Handbok	Sekretessbedömning Del A, 2011

HANDBOK

Handbok   Särskilda underrättelseuppgifter och -handlingar, 2013
Handbok   Undersökningsmetodik, 2013

Handboken beskriver hur menbedömningsärenden hanteras i Försvarmakten.

Handboken vänder sig till dig som arbetar i den militära säkerhetstjänsten med att hantera menbedömningsärenden, t.ex. att utarbeta eller värdera menbedömningar eller delta i ärenden där man ska genomföra anmälan till Säkerhetspolisen med anledning av att en hemlig uppgift har röjts. Här finns konkreta råd med exempel på hur du skriver en menbedömning och vad du ska tänka på innan du börjar arbetet.